Агазеҭ шьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

АҦСНЫ

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аҧснымедиа»

2026 ш. ииуль 2 № 25 (21 716)

Аҧсҭазаара ду ахь амҩа

Аушьҭымҭацәа рныҳәа

Аушьҭымҭацәа рреспубликатә бал мҩаҧысит Аҟәа, Сергеи Багаҧшь ихьӡ зху ашҭаҿы. 2025/2026 аҵарашықәс азы Аҧсны 2843-ҩык 11-тәи акласс иаушьҭымҭацәоуп. Аҵара аминистр Хана Гәынба аушьҭымҭацәа дрыдныҳәалеит, иазгәалҭеит иахьа насыҧла иҭәу рыҧсҭазаараҿы даҟьак шаадыртуа.

«Шәара ҳажәлар рҭоурых ду шәахылҵшьҭроуп», - лҳәеит, аушьҭымҭацәа ақәҿиара дуқәа рзеиҕьалшьо.

Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба аушьҭымҭацәеи, арҵаҩцәеи, аҭаацәеи аҧсҭазаараҿы зегь реиҳа илашоу, игәнукылаша амшқәа ируаку - ашкол алгара рыдиныҳәалеит. «Иахьа атәыла зегьаҿы аныҳәа еиднакылоит 2000-ҩык инареиҳаны аушьҭымҭацәа. Ихыркәшахоит шәыҧсҭазаараҿы акрызҵазкуа аетап, шәышьҭахьҟа иаанхоит адыррақәеи, аиҩызареи, раҧхьатәи аиааирақәеи, аартрақәеи, хашҭра зқәым аҵәанырраҟәеи рыла иҭәыз ашколтә шықәсқәа. Шәаҧхьаҟа амҩа ҿыц шьҭоуп, уи мариахом, аха сара агәра ганы сыҟоуп аинтерес зҵоу, игәылҭәааху, алшарақәа рыла иштәу. Доусы шәхатә ҭоурых шәыҩлоит, шәара зегьы ҳтәыла аҭоурых еицыжәыҩуеит»,- иҳәеит уи. Аҳәынҭқарра Ахада арҵаҩцәа ҷыдала иҭабуп ҳәа реиҳәеит.

«Урҭ ракәын есыҽны адыррақәа шәызҭоз, ахәыцшьа шәзырҵоз, шәылшарақәа раарҧшраҿы ишәыцхраауаз, шәыгәра згоз, шәықәҿиарақәа гәык-ҧсыкала иреигәырҕьоз. Шәҭаацәа рҽаҧхьа схырхәоит. Урҭ шәааигәа иҟан, ишәыдгылон, ишәыцгәырҩон, шәгәырҕьарақәеи шәгәыхыҭхыҭрақәеи шәыцеиҩыршон»,- иҳәеит иара.

Аҳәынҭқарра Ахада сынтәа хьтәы медалла иалгаз хәҩык аушьҭымҭацәа дрыдныҳәало: «Шәара шәеихьӡарақәа аҵьабаа дуи, аҽеадцалареи, ахықәкынагӡареи ирылҵшәоуп. Акыр иаҧсоу аушьҭымҭацәа, иахьа аҧсҭазаара ду ашәхымс шәылагылоуп. Иаарласны аӡәы дҳақьымхоит, дырҵаҩхоит, дынцьнырхоит, дҵарауаҩхоит, наплакыҩхоит, аҳәынҭқарратә маҵзура иазикуеит иҧсҭазаара. Аха зегьы ирыцку-еснагь ишәгәалашәозароуп: шәара шәоуп Аҧсуа ҳәынҭқарра аҧеиҧш знапы иану», - ҳәа азгәеиҭеит Бадра Гәынба.

Хьтәы медалла ашкол иалгаз Аҧсны Ахада ихьӡала ироуит 200-200 нызқь мааҭ аҧара. Ахьтәы медалқәа ранашьахеит: Емилиа Бениа,- Г. Алшәындба ихьӡ зху ашкол №1., Бзыҧҭа аҳабла; Адам Дбар, - Ҭарба Б. ихьӡ зху Бамборатәи ашкол, Милана Лакәатаа,- Е. Ешба ихьӡ зху Аҟәатәи ашкол №5., Нисса Сангәлиа,- Н. Лакоба ихьӡ зху Аҟәатәи Ашьхарыуаа рышкол №10; Алиа Чагәаа,- Н. Лакоба ихьӡ зху Аҟәатәи Ашьхарыуаа рышкол №10. Урҭ амедалқәа Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба ранпаҿы ириҭеит.

Аҵара бзиаӡаны изҵоз аушьҭымҭацәа иҷыдоу аттестатқәа гәырҕьарала ирырҭеит Жәлар Реизара Аиҳабы Лаша Ашәбеи аҵара аминистр Хана Гәынбеи. Аҵарашықәс аихшьалақәа рыла, аҵара бзиаӡазы иҷыдоу аттестатқәа роуит: Аҟәа ақалақь аҿы 29-ҩык аушьҭымҭацәа, урҭ рахьтә 7-ҩык ашкол №1 аҟынтәи; Гагра араион – 19-ҩык аушьҭымҭацәа; Гал араион – 11-ҩык, Гәдоуҭа араион – 9-ҩык, Очамчыратәи ашкол-интернат – 7-ҩык аушьҭымҭацәа; Гәылрыҧшьтәи араион – 3-ҩык аушьҭымҭацәа; Аҟәа араион – ҩыџьа аушьҭымҭацәа; Калдахәаратәи ашкол-интернат– аӡәы.

«Хышәҩык Спартакаа» –абас рзиҳәеит Владислав Арӡынба

Тамшьтәи адесант -33 ш.

Ҧхынгәымза 2, 1993 шықәса рзы ақырҭуа архәҭақәа Аҟәа ақалақь ахь раагара аҧхьырҟәҟәаареи уаҟа аҕа ирхәҭақәа амацәаз рҭакреи рзы Тамшь ақыҭан 300-ҩык инарзынаҧшуа рыла ишьақәгылаз арра-мшынтә десант ӡхыҵит. Ҧсҭбарада, аҕа рҽимырбакәа аӡхыҵра аналдырша ашьҭахь, арра-мшынтә десант аибашьцәа урҭ ирзыҧшыз Мрагыларатәи афронт аибашьцәа ирыцлеит.

Тамшьтәи аоперациа аиааира агаразы реиҳа аҵакы змаз иреиуан, уи зегь ззыҧшыз амш арааигәара алнаршеит. Адесант напхгара аиҭон Заур (Лакут) Зарандиа.

Адесант алахәылацәеи Мрагыларатәи афронт аруааи рҽеибыҭаны, астратегиатә ҵак ду змаз амҩаду «Очамчыра-Аҟәа» ааныркылеит, уи алагьы еиҧырҟьеит аҕа ири итехникеи амцашыра иалагылаз Аҟәа ақалақь ахь рынашьҭра. Аҭыҧ аҿы еицымҩаҧыргон хыҧхьаӡарала акыр еиҳаз, бџьарла еиқәаных иҟаз аҕа хҩахахак изымҭоз ажәыларақәа. Ҳаибашьцәа ирҿагылан аҕа имотохыбратә баталионқәа ааба, итанктә бригада, иартиллериатә дивизион.

Бжьаха-бжьымш рыҩныҵҟа аҧсуа ар амҩаду рнапаҿы иаанкыланы ирыман. Иҭархан шәҩыла ақырҭуа гвардиаа, хыҧхьаӡара рацәала арратә техника, хәаҭҳа ҳасабла иган еиуеиҧшым абџьар, аџьаҧханы.

Аҧсны Аҳәынҭқарра Арратә мчқәа Ркомандаҟаҵаҩ хада Владислав Арӡынба Аҧсадгьыл ахьчаҩцәа Очамчыра араион Тамшь ақыҭан арратә операциа амҩаҧгараан иаадырҧшыз афырхаҵара, агәымшәара, аҟазара ҳарак азгәаҭо, амшынтә десант алахәылацәа, Мрагыларатәи афронт арҟәшақәа, Арра-мшынтә мчқәа аџьшьара риҭеит, еиҳа зҽалызкааз аҳәынҭқарратә ҳамҭақәа ранашьаразы рыхьӡ ҳәан. Владислав Арӡынба урҭ «Хышәҩык Спартакаа» ҳәа рзиҳәеит.

Адесант аӡхыҵра иалахәыз, Леон иорден занашьоу Сергеи Зыхәба шықәсык раҧхьа игәалаиршәон «Ииуль 2, ашарҧаз асааҭ хәба рзы иаҳзалхыз аҭыҧаҿ ҳаҟан, аӡхыҵра ҳҽазыҟаҳҵон. Аха излеилкаахаз ала, иаҳзарбаз аҭыҧ мачқ ҳацәхҟьеит, 500-600 метр раҟара. Амшынҧшаҳәа анаҩс абна уаҩы дзылсуа иҟамызт. Иҳаӡбеит бнала акәымкәа, амшын иаваршәны ҳцарц. Иныкәырҧшшәа ҳахьӡхыҵызгьы аадыруан, рацәак бжьамкәа иҟан арҵәыгақәа рышьҭаҵарҭа.

Аҕа ирхәҭақәа амҩаду хада ааныркылон. Иаадыруан жәыларада урҭ ҳшызраҩымсуаз. Ақырҭцәеи ҳареи иаалырҟьаны аиҿахысра ҳалагеит. Саатқәак рыла хыҧхьаӡара рацәала ақырҭцәа ҭаҳархеит. Абасала, ҳшеиҿахысуаз, амҩаду ахь ҳкылсит. Уа ҳаннеи ҳеиҩаҳшеит, гәыҧ-гәыҧла ҳдәықәлеит Тамшьтәи ашкол ахь ҳхы рханы. Уаҟа ақырҭцәа рыштаб ыҟан. Аҩбатәи рыштаб – Тамшьтәи амаамынааӡарҭа ахыбраҿы. Ҩсааҭк рышьҭахь ауп Мрагыларатәи афронти ҳареи ҳанеибабаз. Нас ҳеибыҭаны ашкол ҭаҳарцәит, амҩадугьы, ааигәа ахәыҳаракырагьы аанаҳкылеит. Абри аидыслараҿы аҧсуа еибашьцәа иргеит хыҧхьаӡара рацәала атехника хьанҭа, абџьар, аџьаҧханы, уи моу абылтәгьы. Убасҟан ҳара иҳаҭҟәеит асолдаҭцәа рымацара ракәымкәа, ақырҭуа офицерцәагьы. Аамшы амҩаду нкыланы иҳаман. Адесант ҳус даара иуадаҩын, аха акымзарак хьаас иҟамҵакәа, ҳадҵа наҳагӡеит».

Ҧхынгәымзатәи урҭ амшқәа раан Аҧсадгьыл рхы ақәырҵеит 57-ҩык зхи-зыҧси ирмеигӡаз аибашьцәа гәымшәақәа, еиуеиҧшымз ахәрақәа роуит 153-ҩык Аҧсны аҧацәа.

Очамчыра араион Тамшь ақыҭан имҩаҧгаз адесант аӡхыҵра 1992-1993 шш. Аҧсны жәлар Рџьынџьтәылатә еибашьра аҭоурых аҿы хаштра зқәым даҟьаны иаанхоит.

Идырны аҧсра иаҧылаз

Гәымсҭа лбаатәи ацҳа! Игәыҭшьаагаз, игәкылҵәагаз ажәылара! Ишҭахоз, шырдыруаз ҧхьаҟа ицоз Афырхацәа!

Усҟан аштаб Хада аҳҭныҟалақь аҭарцәаразы ирыдыркылеит еиуеиҧшымыз ауснагӡатәқәа. Аҕацәа аҳәы ҳаракқәа знапаҿы иҟаз, ижәылоз ҳаибашьцәа рнапсырҕыҵа иқәгылоушәа ирбарҭан. Убри инамаданы, Гәымсҭатәи лбаатәи ацҳала аҕа иҳьарҧшразы ажәылара мҩаҧгатәын. Ҳаибашьцәа, амцабз рхахьы иганы, иштахоз шырдыруаз, аҧсра иаҧылар акәын. Убри аамҭазы Гәымсҭатәи ахырхарҭаҿы ижәылоз ҳаруаа аҳракырақәа рнапахьы иааргаратә аҭагылазаашьа рырҭарц.

1993 шықәса, ҧхынгәымза ҩба, уахынла асааҭ ҩба рзы ҳаибашьцәа хатәгәаҧхарала асиа зҽанызҵаз аҕацәа ирыжәлараны иҟан. Аха, аӡиас Гәымсҭа шьҭыҵит, ажәылара иаҧырхаган аҟынтә, ииаган ҧхынгәы хҧа ашҟа. Гәымсҭа лбаатәи ацҳала ажәыларазы 97-ҩык асиа рҽанырҵеит. Аха урҭ рхыҧхьаӡара еиҳахеит 147-ҩык рҟынӡа. Лбаатәи ацҳа иқәсыз абатальион акомандир Қәҭелиа Зураб Чыҷыкәа-иҧа, ихаҭыҧуаҩ Саманба Заур Кондрат-иҧа. Арота акомандирцәа: Мархолиа Чыҷкәа Анатоли-иҧа, Лазба Алик Григори-иҧа, Цыгәба Сандро Џьота-иҧа. 147-ҩык ицаз рҟынтә 40-ҩык аҧсадгьыл рыҧсы ақәырҵеит. Иаанхаз 107-ҩык шамахамзар зегьы ахәрақәа роуит.

Ахықәкы хада — ақыҭақәа рырҿиара

Урыстәылатәи аҳақьымцәа

Аҳәынҭқарра Ахада ихаҭыԥуаҩ Беслан Бигәаа Ақыҭа Ашықәс амҩаԥгаразы Аиҿкааратә еилакы аилатәара мҩаԥигеит.

Уи аусура рхы аладырхәит Ахада Иусбарҭа анапхгаҩы Беслан Ешба, Аԥыза-министр ихаҭыԥуаҩ Цьансыхә Нанба, аминистрцәа, аҳәынҭқарратә усбарҭа хадақәа рнапхгаҩцәа, араионқәа рхадацәа.

Аилатәара аартуа, Беслан Бигәаа иргәалаиршәеит атәыла Ахада 2026 шықәса ақыҭа иашықәсны ишрылеиҳәаз. Убри инамаданы ақыҭақәа рыдгылареи рырҿиареи ирызку аусмҩаԥгатәқәа жәпакы нагӡахоит. Ахада ихаҭыԥуаҩ инаҵшьны иазгәеиҭеит, аԥсуа қыҭа амилаҭтә культуреи, атрадициақәеи, абызшәеи реиқәырхараҿы иааннакыло аҭыԥ ҷыда.

«Ақыҭа аҿиара ақыҭанхамҩа адгылара мацара акәӡам. Уахь иаҵанакуеит аинфраструктура арҿыцра, аенергетикеи, аҵареи, агәабзиарахьчареи рсистема аиҕьтәра, ауаа рыԥсҭазаара ахаҭабзиара ишиашоу анырра азҭо егьырҭ ахырхарҭақәа рырҿиара», —иазгәеиҭеит Беслан Бигәаа.

Аԥыза-министр ихаҭыԥуаҩ Цьансыхә Нанба ақыҭанхамҩатә проектқәа рыдгыларазы апрограмма анагӡара шымҩаԥысуа атәы далацәажәеит, ҳазҭоу ашықәс азы Аҳәынҭқарра Ахада идҵала иазоужьыз аԥара 500 миллион мааҭ артәоит. Иазгәеиҭеит агрантқәеи асубсидиақәеи риуразы арзаҳалқәа рыдкылара ишалагахьоу. Аҳәынҭқарратә дгылара рыҭахоит еиуеиԥшым ахырхарҭақәа: аҵиааӡара, арахә ранҵара, аԥсыӡааӡара, ақыҭанхамҩатә техника аахәара.

Афинансқәа рминистр Саид Гәбаз ақыҭа ашықәс аҳәаақәа ирҭагӡаны инагӡахо аусмҩаԥгатәқәа ирзоужьхо аԥара дазааҭгылеит. Иҳәеит, заанаҵтәи ахәшьарақәа рыла, ҳазҭоу ашықәс анҵәамҭазы ақыҭақәа рыдгылареи рырҿиареи рзы аԥаратә малқәа-миллиард мааҭ рҟынӡа ишынаӡо.

Аенергетика аминистр Баҭал Мышәба ақыҭақәа рҿы аенергетикатә инфраструктура аиҕьтәразы имҩаԥырго аусура дазааҭгылеит. Афымцацәаҳәақәа реиҭашьақәыргылара мҩаԥысуеит, атрансформатортә станциа маҷ ҿыцқәа ықәдыргылоит, ашьаҟақәеи амаругақәеи рыԥсахуеит. Афымцацәаҳәақәа ррыцқьареи ақыҭақәа фымцамчла реиқәыршәареи ирызку аусмҩаԥгатәқәа рынагӡаразы аусурақәа ирыцҵоуп.

Аҵара аминистр Хана Гәынба ақыҭа школқәа рыҿиаразы ауснагӡатәқәа дрылацәажәеит. Лара иазгәалҭеит сынтәа ахьтәы медалқәа занашьоу аушьҭымҭацәа рыбжьара дшыҟоу ақыҭа школ аушьҭымҭагьы, уи лдырреи лазыҟаҵареи рыҩаӡара шыҳараку аалырԥшит. Хана Гәынба иара убасгьы илҳәеит, ақыҭа ашықәс аҳәаақәа ирҭагӡаны ареспубликатә еицлабра «Ашықәс арҵаҩы» сынтәа ақыҭа школқәа рырҵаҩцәа рыбжьара мацара ишымҩаԥгахо. Иара убас, аминистрра ақыҭа школқәа рырҵаҩцәа рзанааҭтә дырра аизырҳара апрограмма азԥхьагәанаҭоит.

Амҩатә инфраструктура аҿиаразы аусурақәа шымҩаԥысуазы адырра ҟаиҵеит акапиталтә ргылара Аусбарҭа аиҳабы Демир Гамсаниа. Иазгәаҭан ашықәс нҵәаанӡа ақыҭақәа рахь уназго амашьынатәмҩақәа жәпакы реиҭашьақәыргылареи рырҿыцреи шазԥхьагәаҭоу. Ахада ихаҭыԥуаҩ аминистррақәеи аусбарҭақәеи рнапхгаҩцәа рнапы ианиҵеит араион ахадарақәеи дареи русеицура дырҕәҕәарц, аусмҩаԥгатәқәа рынагӡара иааиԥмырҟьаӡакәа ахылаԥшра арҭарц, ицәырҵуа азҵаарақәа ирласны ирыӡбаларц. Беслан Бигәаа инаҵшьны иазгәеиҭеит хықәкы хаданы ишаанхо ақыҭақәа рҿы анхаразы иаԥсоу аҭагылазашьақәа раԥҵара, аинфраструктура аиҕьтәра, ақыҭақәа рсоциал-економикатә ҿиара адгылара аҭара.

Ацҳаражәҳәаҩ ҿыц

Урыстәыла Ахада Иусԥҟала

Белгородтәи аобласт ԥыхьатәи агубернатор Виачеслав Гладков Аԥсны Урыстәыла ацҳаражәҳәаҩыс дҟаҵоуп.

Абри азы Аусԥҟа инапы аҵаиҩит Урыстәыла Афедерациа Ахада Владимир Путин.

Уаанӡа иара икандидатуразы абжьгара ҟарҵахьан Ихьыԥшым Аҳәынҭқаррақәа Реимабзиара атәылақәа аус рыцуразы Аҳәынҭқратә Дума аилак аҟынтәи. Гладков ари амаҵураҭыԥаҿы Михаил Шургалин диԥсахит. Уи ацҳаражәҳәаҩ инапынҵақәа наигӡон лаҵарамза 2022 шықәса аахыс.

Виачеслав Гладков — аекономикатә ҭҵаарадыррақәа ркандидат, еиуеиԥшым ашықәсқәа рзы Севастополь агубернатор ихаҭыԥуаҩыс, Ставропольтәи атәылаҿацә аиҳабыра рхантәаҩы ихаҭыԥуаҩыс дыҟан. Абҵарамза 18, 2020 шықәсазы Урыстәыла Ахада Иусԥҟала Белгородтәи аобласт агубернатор аамҭала инапынҵақәа рынагӡаҩыс дҟаҵан, 2021 шықәса цәыббрамзазы алхрақәа реихшьалақәа рыла — Белгородтәи аобласт агубернаторс. Имоуп аҳамҭақәеи амедалқәеи жәпакы, «Урыстәыла аҿиараҿы илшамҭақәа рзы» амедали «Агәымшәара» аордени ианашьоуп.

Ашәахтә маҵзурақәа русеицура

Аԥсны – Урыстәыла

Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба диԥылеит усутә визитла Аԥсныҟа иааз Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә шәахтә маҵзура анапхгаҩы Даниил Егоров. Аиԥылара иара убас иалахәын Аԥыза-министр Владимир Делбеи ашәахтәқәеи аизгақәеи рминистр Едгар Бениеи.

Бадра Гәынба инаҵшьны иазгәеиҭеит аҩ-тәылак ршәахтә усбарҭақәа реимадара арҕәҕәара аҵак ду шамоу. «Ҳара ҳзы аҵак ҷыда амоуп Аԥсны ашәахтәқәеи аизгақәеи Рминистрреи Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә шәахтә маҵзуреи русеицура. Ҳтәылақәа ршәахтә усбарҭақәа русеицура уажәнатә алҵшәа бзиақәа аанашьҭуеит», - иҳәеит Гәынба. Иара агәыҕра аанрԥшит ари аусеицура еиҳагьы ишеизырҳахо, Афедералтә шәахтә маҵзура аусзуҩцәа ҭабуп ҳәа реиҳәеит Аԥснытәи рколлегацәа ирырҭо адгыларазы. «Ҳара лассы-лассы иаҳҳәоит Аԥсны абиуџьет ахарҭәааразы ахатәы ӡбамҭақәа аҭахуп ҳәа. Урыстәылатәи Афедерациа иамоу аԥышәа ари аӡбараҿы ихадоу хәҭаны иҟалар алшоит», - иҳәеит Гәынба. Аҳәынҭқарра Ахада Урыстәылатәи Афедерациа ашәахтә маҵзура адунеи аҿы зегьы иреиҕьу, аԥхьагылара змоу иреиуоуп ҳәа ахиҳәааит.

Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә шәахтә маҵзура аиҳабы Даниил Егоров Аԥснытәи рколлегацәа рзанааҭдырра ахә ҳаракны ишьеит.

«Ҳара ҳзы, хаҭала сара сзы шәаԥхьара ҳаҭыр дууп. Иара убасгьы ҳаҭыр дууп ззанааҭдырра ҳараку шәшәахтә маҵзура аус ацура. Аколлектив даара иҕәҕәоуп, ашықәс алагамҭазы еибаҳҳәаз апроектқәа иахьа ишазԥхьагәаҭаз еиԥш, аҿҳәарақәа инарықәыршәаны рынагӡара ҳаҿуп», – иҳәеит Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә шәахтә маҵзура аиҳабы Даниил Егоров.

Егоров Аԥсны агәаҭара-кассатә техника алагалара иахьалагаз дадгылеит. «Ари актәи аетап ауп, аха атәыла аекономиказы даара акыр аҵанакуеит, уи ҳԥышәа иаҳнарбеит. Аамҭакәак рнаҩс ҳара ҳԥышәа шәымаҳдоит, избанзар шәтехнологиақәа еиҳа ахархәаратә ҟазшьа рымазааует», — иҳәеит Даниил Егоров. Иара убас иазгәеиҭеит ареспублика ашәахтә система аиҕьтәра агәаҭара-кассатә техника алагалараҿы мацара ишаанымгыло.

Агәаҭара-кассатә техникеи иназыцҵоу ахәԥсазы ашәахтә автоматизациа зызуу ахылаԥшра асистемеи ралагалара иҿыцу етапны иҟалоит. Абри атәы иҳәеит Аԥыза-министр Владимир Делба, Ахада Бадра Гәынбеи Урыстәыла Афедералтә шәахтә маҵзура аиҳабы Даниил Егорови реиԥылараан.

«Амеханизм ҿыцқәа ралагалара ашьҭахь ҳақәгәыҕуеит еилыкка иҟоу асистема ҳауеит ҳәа. Ари аус еиҿнакаауеит, даҽа ганкахьала — аекономика ахылаԥшра арҕәҕәоит. Хықәкыс иҳамоуп асистема еиқәышәшәа аҟаҵара, ашәахтәқәҵара анырра азҭо ауаҩытәыҩсатә фактор зынӡа аԥыхра», — иҳәеит Владимир Делба.

Аԥсны ашәахтәқәеи аизгақәеи рминистр Едгар Бениа иара убасгьы инаҵшьны иазгәеиҭеит, Урыстәылатәи иколлегацәеи иареи русеицура аҵак ду шамоу.

Рашәарамза 1, 2026 шықәса инаркны Аҟәеи, Гагратәи Гадоуҭатәи араионқәеи рҿы агәаҭара-кассатә техника ахылаԥшразы автоматизациа зызу асистема ахархәара апроект хацыркхеит. Уи иаҵанакуеит атуристтә усхки, азеиԥш крыфарҭақәеи, абылтәыҭаҭәарҭатә станциақәеи рхаҭарнакцәа.

Зҷаҷа зыхьуа рыхәшәтәразы

Урыстәылатәи аҳақьымцәа

Академик В.И. Шумаков ихьӡ зху атрансплантологиеи иԥсабаратәым ацәеижьхәҭақәеи рмилаҭтә медицинатә ҭҵааратә центр аҟынтәи аҳақьымцәа Аԥсны аҷаҷа чымазара змоу гәарҭоит.

Ареспубликатә хәышәтәырҭа агемодиализ аҟәша аиҳабы Ирина Андреева лажәақәа рыла, аҟәша аус ауеижьҭеи абар 14 шықәса ҵуеит. Аусура ианалагоз агемодиализ роуазҭгьы 15-ҩык рҟынӡа ачымазаҩцәа, иахьа урҭ рхыԥхьаӡара 70-ҩык рҟынӡа инаӡеит. «Иҟоуп 30 шықәса инарзынаԥшуа аҷаҷатә терапиаҿы иҟоу. Урҭ рыбжьара иҟоуп уи иацу ачымазара хьанҭақәа змам аҿаргьы, урҭ аҷаҷа атрансплантациазы кандидатцәас иҟалар рылшоит», — ҳәа азгәалҭеит Андреева.

Агәабзиарахьчара Аминистрраҿы имҩаԥысит аминистр Асҭамыр Гәниеи Урыстәыла агәабзиарахьчара Аминистрра аштатнҭыҵтәи аспециалист-атрансплантолог хада Сергеи Готиеи авидеоконференциала русуратә еилацәажәара.

Аиԥылараҿы тема хаданы иҟалеит аҷаҷачымазара змоу иҷыдоу амедицинатә цхыраара рыҭара азҵаарақәа рзы аусеицура, иара убас ареспублика ауааԥсыра ари ацхыраара ахьроуа алшарақәа рырҭбаара.

Аԥсны ҩымш иҟаз атрансплантологиеи иԥсабаратәым аорганқәеи рцентр аҟынтәи Урыстәылатәи аспециалистцәа ареспубликатә хәышәтәырҭаҿы агемодиализ аҟәша аусушьа гәарҭеит. Аԥсны агәабзиарахьчара Аминистрра ареспублика аиҳабыра рыцхыраарала есышықәса инанагӡоит апрограмма «Аҷаҷачымазара змоу рыхәшәтәра аиҿкаара». Уи анагӡара иазоужьхоит 60 млн. мааҭ аҳәынҭқарратә ԥара.

Ареспубликатә хәшәтәырҭа аҳақьым хада Ерик Хаҭхәеи дареи реиԥылараан Аԥснытәи ачымазцәа иҷыдоу амедицинатә цхыраара рыҭара иалацәажәеит. «Урыстәылатәи ҳколлегацәа раара зыдҳәалоу аҷаҷа чымазарақәа змоу рдиагностикеи, рыхәшәтәреи рганахьала ҳалшарақәа ахәшьара рыҭареи, Аԥсны иҟоу аҭагылазаашьаҿы, ма Шумаков ихьӡ зху ацентр аҿы – аҷаҷа атрансплантациа алыршареи ахәшьара аҭареи роуп», — иҳәеит Ҳаҭхәа.

Урыстәылатәи аделегациа ахада, аштатнҭыҵтәи аспециалист хада, Аладатәи Нхыҵ-Кавказтәи афедералтә округқәа ртрансплантолог Шамиль Галеев иазгәеиҭеит ҳаамҭазтәи атехнологиақәа ирыбзоураны агемодиализ зҭаху ауаа рыԥсҭазаара ԥкрада ахгаразы алшара шрымоу. «Шумаков ихьӡ зху ацентр Урыстәыла адагьы атрансплантациатә цхыраара аганахьала адунеи аҿы иԥхьагылоуп. Ацентр аҿы еиҳа хыԥхьаӡара рацәала атрансплантациақәа мҩаԥысуеит», — азгәеиҭеит иара.

Урыстәылатәи аҳақьымцәа Аԥсны ҩымш иҟан, ари аамҭа иалагӡаны аҟазауаа аҷаҷачымазара змоу ауааԥсыра гәарҭеит.

Наӡаӡа аҭоурых иазааанхо

«Сухоумырштын»

Гугуца Џьыкырба

Нак-аак зиарҭа иқәтәаз хаҵеи-ԥҳәыси рхәыцрақәа рҽеаҭа еиҿаԥшуан. Излацәажәоз ахҭыс рҽеарҭацәар рҭахымызт, аха мац-мац ирыхо аҭоурыхтә гәалашәарақәа рахь иагәыланахалеит. Инеиҭанеиҭасуа ирҳәоз рԥеиҳаб идҳәалаз акы рцәыбжьахар ҳәа ишәон. Итәаны ирзыӡырҩуаз рмоҭацәа, рыԥсы ӡаны рандуи рабдуи ирҿаԥшуан. Нас, иеиҭарҳәоз рылабжышқәа аанаго анырбалак, раагәа инеины итәаны, рнапқәа ршьышьуан. Руаӡәык: «Нанду. бымҵәыуан» ҳәа лыгәшәа лҳәон. – Сҵәыуаӡом, сылаӷырӡқәа ахьаауа сҭахӡам, аха иаангылаӡом, ирзызури, рхала иаауеит?!– ҳәа нараҭалкуеит…

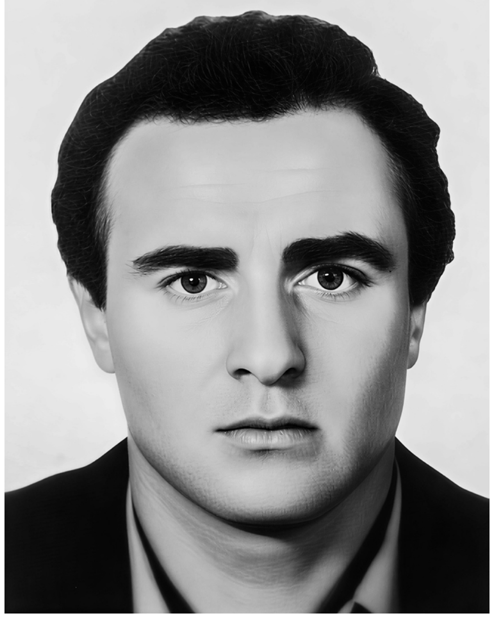

Амра каххаа иԥхон. Ари ашҭа жәытә-натә аахыс ачеиџьыка змаз, зхәы иаҭәҳәаны, џьабаала акруны инхоз, Жьиба Назбеи Басиаҭ-иԥа иашҭа ауп. Уи иԥеиҳабы Жьиба Гулик жәабран 19, 1961 шықәсазы Гәдоуҭа араион Мгәыӡырхәа ақыҭан диит. Ақыҭаҿы абжьаратә школ даналга, занааҭла афымцеиқәыршәаҩы изанааҭ алихит. Усҟан Бзыԥ «Ипнари» ҳәа изышьҭаз аҩны еихагыла дуқәа рҟны изанааҭ ала аус иуан. Уаҟа аус шиуаз, арра иԥхьеит:

– Арра ианиԥхьа, – лҳәеит иан Ламара, – иаби сареи Гәдоуҭаҟа арратә комиссариат ашҟа ҳцеит. Ҳахьнеиз ҳиҳәеит, шықәсык ала еиҵбу иашьа дшыҟоу, иҟалозар аишьцәа рҩыџьагь еиҵҵаны арра идәықәашәҵа ҳәа. Ҳақәиргәыӷит ус шыҟаиҵоз ала. Ииашаҵәҟаны иашьа Гәрамгьы иаргьы еицны руалԥшьа ақалақь Пенза ирхыргон. Ҩышықәса уа иахьынӡаҟаз хынтә сцаны избеит.

Аҭаацәаратә архив аҟнытә. Арратә хәҭа, аҭаацәара рзы иаарышьҭыз адныҳәаларақәа, шәыдаагалоит: «…Ашықәс ҿыц шәыдныҳәало, иҭабуп ҳәа шәаҳҳәоит ишәааӡаз шәыцкәынцәа Жьиба Гулик Назбеи-иԥеи Жьиба Гәрам Назбеи-иԥеи рзы. Урҭ ҿырԥшыгоуп асолдаҭцәа рыҩнуҵҟа. Ааӡара бзиа рымоуп. Дара рзы шәгәы ҭынчзаат есымша!..».

Жьиба Гулик арра ашьҭахь Ӡыгәҭа (Мысра) аҳабла аҟны аргыларақәа ахьцоз ргылаҩс аус иуан. Усҟан еиҳабыс диман Саманџьиа Иура. Аргыларақәа ианрылга Гулик машьынаныҟәцаҩыс Агрба Миша ишҟа диасуеит, акыраамҭа уи азанааҭала аус иуан…

1989-тәи ашықәсқәа раан Аԥсны аполитикатә хынҭа-ҩынҭарақәа иҟаз Жьиба Гулик рыгәҭа дгылан. Аԥсуааи ақырҭцәеи реиҿагылареи реиҿыхарақәеи раан Иура Аргәын данырпшьуаз, иибаз акыраамҭа ихашҭуамызт. Гулик ақырҭцәа рыцәгьахәыцрақәеи рыгызмалрақәеи рхымҩаԥгашьақәеи иаахтны иаҿагылоз рхыԥхьаӡараҿы дыҟан…

1992 шықәса нанҳәамза 14 рзы аԥсуаа адунеи ҳаныpхырц, шьаҭанкыла ҳақәыргарц ианҳақәла аҽеныҵәҟьа иҩны ддәылҵит. Аӡәырҩы реиԥш, бџьарс иикыз ишәарыцага шәақь акәын. Аибашьра аҩбатәи амш азы Гулик зхатәы ԥарала автомат аазхәаз дыруаӡәкуп. – Шьҭа аӡәгьы сизаанкылом ҳәа наҳәаны, Гагратәи ахырхарҭахь дцеит. «Агәымшәаразы», амедал занашьоу Ажьиба Рубен игәалаиршәоит: – Гулик еиҿамск иакәын, уи иуаҩышьеи ихаҵашьеи аҩыза злаз мацҩын. Гьечрыԥшь аҭарцәраан ахы ишьапы иақәшәеит. Уи хьаас имкыкәа ԥхьаҟа джәылеит. Иара дызлаз агәыԥ ауп ҳаӷацәа зҭатәаз автобус «Икарус» аԥжәара зылшаз. Гулик ахаҭара нагӡа аазырԥшыз, илегендатәыз еибашьҩын…

–Ҳхәыцқәа, – лҳәеит ран Ламара, – иџьаха-џьафаны иааӡан, аусуразы аџьабаа дҳарбахьан. Ҳара аҭаҭын рацәаны аҳәынҭқарра иаҳҭон. Сара 30 шықәса инеиԥынкыланы афеида сахагылан. Ҽнак хынтә аӡы анақәаҳҭәоз ыҟан. Ахәыцқәа аиҳабацәа Гулики Гәрами аҳәысҭа исыманы схын, цәгьала иаҳааӡаз роуп… Аҭаҭыни афеидеи рыдагьы аҟанц ҳаман, ачаи, аџьықәреи – ԥсшьаха ҳамамызт. Ашацкыраз ҳангылоз иҳацгылоз ҳхәыцқәа ацәа иаарымнахааанӡа иҳавагылан… Аӡәгьы игәы иалымсаат, Аԥсны ахы-аҵыхәа зхы ақәызҵаз рҟынтә, анхацәа рхәыцқәа шаҟаҩы ҭахаз ҳахәаԥшып?!

Жьиба Гулик Гагра анҭадырцәуаз Мгәыӡырхәаа рыцкәынцәа ргәыԥ ахь днеит. Усҟан акоманда еиҿкааз, зегьы еиццакны командирс дарҭахьан Дбар Фата Қьаамын-иԥа. Гулик Назбеи-иԥа ԥсабарала аиӷәгьа баны иаанымгылоз уаҩын. Ашкол данҭазгьы урҭ аҟазшьақәа идубалон. Еиҳа зымч мхоз, мамзаргьы зыҽыззымыхьчоз дрыдгылон, ргәы шьҭихуан. Аибашьраҿы Гулик иџьбарареи, иӷәӷәареи, ифырхаҵареи ртәы зегьы ирдыруан. Уи ихцәажәозаалак ирҳәон «Аԥсны Афырхаҵа» ҳәа ахьӡ ҳаракы аӡәыр ихырҵозар, уи иара иакәын изыхәҭаз ҳәа.

1993 шықәса ԥхынгәымза ԥшьба рзы 40-ҩык инарзынаԥшуа еидызкылоз Мгәыӡырхәаа аҵх рҽеалакны Цугуровка ахәы ҳаракы ихалон. Раԥхьа уахь ахаларазы мҩаԥгаҩыс Аҩӡба Зурчик дрыцын. Ари агәыԥ ахәы изхамлеит. Амҩа изнылаз ала ацара аныуадаҩха илбаар акәхеит. Иахьылбааз азы аштаб аҟынтә ахара рыдырҵеит, идҵангьы ироуит иҟалалак ахәы ҳаракы Цугуровка ихаларц. Усҟан мҩаԥгаҩыс Аҩӡба Нурчик дрыцын. – Аҩбатәи аан, – иҳәеит авзвод акомандир «Агәымшәаразы» амедал занашьаз Џьыкрба Рома, – ҳамҩаԥгаҩ ҳгашьа дақәшәеит. Амҩақәа бзианы идыруан, дҳаԥгылеит. Ҳаԥшыхәыҩцәак амҩа ылырдеит, актәи аҭабиа ԥсҭбарада иргеит, иҭатәаз аӷацәа напылатәи аибашьрала иқәыргеит. Асааҭ жәаҩа реиԥш ахәы ҳгеит…

Аибашьцәа Цугуровка ҵаҟа иахьылбааз аанда аҭел ҳаракны иакәыршаны, артҟәацгақәа хшьны иҟаҵан, уи аҵаҟа афымца иианган. Иҟарҵо рзымдырууа еилахеит. Убри аамҭазы Мгәыӡырхәаа ргәыԥ аҟны иҟаз аурыс цкәын (ихьӡи ижәлеи игәалашәаӡомызт, ахьӡ цыда Иван ҳәа ирҭан, ус иарҳәон) дминаԥшааҩын, уи иаҳәызба ала аминақәа лыҵшәаданы рыҟаҵара илшеит. Аибашьра ӷәӷәа иалагеит: – Ҳхы ҳзышьҭымхуа аҟынӡа ҳнеит, – иҳәеит Рома Џьыкырба. – Акырцх еиԥш ахқәа капсон. Уи аамҭазы Сергеи Платон-иԥа арациала иҳаиҳәеит: 20-ҟа машьына аибашьцәа рыла иҭәны шәахьтәоу ала икыдлоит, шәыҽшәырхиа – ҳәа… Уаҟа иҭарыжьуази, итҟәацуази ирхылҵуаз абжьы ҳлымҳақәа ҳахнаршәшәон. Иҭахази ихәызи рацәаҩхеит. – Усҟан, Гулик гәеицакрак инумбаало илшоз зегьы ҟаиҵон, ибжьы гон: – Шәгәы кашәмыжьын, ҳнапаҿы иааҳгоит!.. – ҳәа.

Мгәыӡырхәаа ахьаҵра иалагеит. Рџьаԥҳаны ирымаз нҵәон, рышьҭахьҟа ирыцхраауаз ыҟамызт. Аибашьцәа ҭазмырхарц зыӡбаз Багаҭелиа Валикәа адҵа риҭеит ахәцәеи аԥсцәеи рыманы илбаараз. Гулик дхәын, иашьҭахь зегьы ашьа иаганы иҟан, аха ахьаҵра игәы иҭамызт. – Дышхәызгьы, – иҩуан акомандир Дбар Фата, – иҩызцәа аанимыжьит. Ахәцәеи аԥсцәеи лбааргаратәы аҭагылазаашьа риҭеит. Иара Гулик Цугуровка даангылеит…

Уа ус имариамызт абахә иаҿысны алеира. Убри аамҭазы аибашьҩы Вианор Гәынбеи Гулик Жьибеи агранатаршәга икажьыз лбааргарц рыӡбеит. Ԥыҭрак инаскьахьан еиԥш арҭҟәацга рганаҿыҵәҟьа иԥжәеит. Уи иацырҟьаз аԥҽыха Вианор ибӷа иалалеит, ӷәӷәала ахәра иоуит. Гуликгьы ицрасит. Еиҳа амч змаз Гулик, Вианор дырҳәазаны ԥыҭк днеигеит. Аха алаӷьара дылбааигартә еиԥш амчгьы алшарагьы имамызт. Уи збоз Вианор диҳәо далагеит даанижьырц, иара дцарц. Акыраамҭа дазыразхомызт Гулик, аха аҵыхәтәан Вианор, «џьоукы уманы уааи, ма ушәаџьҳәаҩхап, уца!» ҳәа диҳәо даналага, Гулик дазыразхеит. Аагәа-сигәа иҟаз аҭыԥқәа гәаҭаны, ҵла дук игәаҩаны иахьыҟаз днаганы, иманшәаланы ибӷа кыдҵаны: «Схынҳәуеит!» ҳәа иаҳәаны, диԥырҵит…

Фата Дбар, Цугуровка ианлыбаа Гулики Вианори шыҟамыз ибеит. Зегьы изымныҟәо иааԥсаны иҟан, ауха имыцәаӡацызт. Ахынҳәра зылшозгьы аӡәгьы ыҟамызт. Илашьцахьан. Аҵх акыр инеихьан еиԥш Гулик ихала дылбааит. Ашьагьы рацәаны ицәцазар акәхап, аарла дныҟәон, уажәы-уажәы аӡы ижәуан. Вианор дицымшәа анырба, дааныжьны уааит ҳәа зҳәақәаз ҟалеит. Ирҳәоз иаҟәымҵуашәа аниба, аҵла ихы адҵаны дахьтәаз ибжьы нарықәиргеит: – Нас, усҟак шәхацәазар, шәаала, сара сшәыцны сцоит. Деицааҳгап. Аӡәы ихала уи дааигартә дыҟаӡам… Уаанӡа зыбжьы рдуны ицәажәоз аӡәгьы иахьтәазгьы изымгылеит. Гулик аарла дҩагылан, ипулемиот наиҵырсуа, ипатронқәа зҭазгьы ихәда инхишьын, ус иҳәеит: – Сара Вианор схынҳәуеит ҳәа иасҳәеит, уи ибӷашшара ахы алоуп. Сцоит, исылшо збап!.. ҳәа наҳәаны, иҿынеихеит. Уи ишьҭалеит Фата Дбари, Георги Попкови. Акыр иныҟәеит. Рыԥсы ршьарц абнаҿы иахьынатәаз, икараха иҟаз аибашьцәа амхацәеит. Измыцәаз Гулик иакәын. Ихәра ҽеиҳәашәа ҟаиҵеит, аха уи еиҳа-еиҳа аҽеинардыруан. Ицәаз аамырԥшӡакәан, ихала Вианор иаагаразы амҩа данылеит. Кыр днаскьахьан, алашьцараҿы ақырҭцәа дрылашәеит. Аиҿахысра ӷәӷәа ҟалеит, акы ԥыржәеит, акы дыртҟәацит. Убра абнаршәыраҿы иҟаз ахысбжьқәа Фатеи Георгии ацәа иалнахит. Аха иарбан мҩоу излацаз аԥшаара рцәыуадаҩхеит. Аиҿахысра ахьыҟалаз абнаҿы шаанӡа Гулик иҽеааникылеит. Анаацәылаша дыԥшыхәит, ана-ара зегьы илаԥш рхигеит. Аха дзыцәшәашаз акгьы имбеит. Иҟалап, ихәра аҿынтә ашьа рацәаны иахьицәцаз акәу, ма амцашоура имазу, аха аӡы цәгьала ижәыр иҭаххеит. Аӡәгьы дшыҟамыз агәра анига, ихыԥсаҟьага аaихыхны инышьҭеиҵеит, икьаҿ ишәихит, иеимаақәа ишьихит, иҿиинапи ӡыхьшәашәала изәӡәеит.

(Алгарҭа 5 -тәи ад.)

Ҳабҩи Камани иҭахаз ргәалашәара

Иаҳҳамыштуа ахҭысқәа

Аԥсны 1992-1993 шықәсқәа рзы имҩаԥысуаз Аџьынџьтәылатә еибашьра аҭоурых адаҟьақәа рҟны арыцхә ԥхынгәымза 4, 1993 шықәса ишьаарҵәыроу, илахьеиқәҵагоу мышны иаанхоит.

Ԥхынгәымза 2, 1993 шықәсазы Тамшь ақыҭан иӡхыҵыз арра-мшынтә десанти Мрагыларатәи афронт аибашьцәеи еицхырааны астратегиатә ҵакы змаз амҩаду «Очамчыра-Аҟәа» аанкылара, иара убри ала ақырҭуа архәҭақәа Аҟәа ақалақь ахь риагара аԥхьырҟәҟәаара рылшеит. Ԥхынгәымзатәи ажәыларатә операциа афронтқәа зегьы рҿы аҿиара аман. Ашьаарҵәыратә еидысларақәа мҩаԥго, аԥсуа еибашьцәа Шрома ақыҭеи, астратегиатә ҵакы змаз аҳаракырақәа Цугуровкеи Ҳабҩи ргеит.

Ԥхынгәы 4, 1993 шықәсазы абаталион «Горец» адесант, аштаб аиҳабы Сергеи Аршба икомандаҟаҵарала, Ҳабҩы ақәцәан вертолиотла итәарц адҵа рыман. Аха адесант атәара иахьӡаанӡа ақырҭуа гвардиаа амца рыжәырҵеит. 46–ҩык рҟынтәи еиқәхеит 17-ҩык. 29-ҩык ҭахеит, 5–ҩык хабарда ибжьаӡит.

Ԥхынгәымза 4, 2019 шықәса рзы Ҳабҩы ашьхаҿы иаадыртит иҭахаз ирызку абаҟа.

Традициала ишьақәгылахьеит есышықәса ԥхынгәымза 5 рзы Каман ахы иақәиҭызтәуаз аибашьра аветеранцәа реиԥылара. 33 шықәса раԥхьа ақыҭа ампыҵахалаҩ иҟынтәи аҭарцәразы ишьаарҵәыраз аидысларақәа ахьцоз аҭыԥ аҿы есышықәса еиԥылоит аибашьцәа. Ацаҟьа аҟынтәи аӡыхь ахьыҵыҵуа аҭыԥ аaигәара хыԥхьаӡара рацәала ауаа еизоит, урҭ иҭахаз рбаҟа амҵан ашәҭ шьыҵәрақәа шьҭарҵоит.

Ԥхынгәымзатәи ажәыларатә операциа аҿы имацымкәа аԥсуа еибашьцәа ҭахеит. Уи Аԥсны ахақәиҭразы ишьаарҵәыраз ари аибашьраҿы Аиааира ахь унаӡгоз, акырӡа аҵак ду змаз шьаҿаны иԥхьаӡоуп.

«Аҳаракырахь амҩа -2026»

Аԥышәарақәа рыда

«Ашколхәыцқәа ролимпиада «Аҳаракырахь амҩа-2026» иалахәын 628-ҩык 11-тәи акласс аҵаҩцәеи, 100-ҩык ажәабатәи акласскәа аҵаҩцәеи.

Сынтәа аолимпиада аформат ԥсахын. Раԥхьаӡа акәны хә-маҭәарк рзы аолимпиада алахәхаразы алшара рыҭан 10-тәи акласскәа рҵаҩцәа. Алҵшәа бзиақәа аадырԥшит 49-ҩык ақыҭа школқәа роушьҭымҭацәа. Аиааира згази аԥхьахәгаҩцәеи хыԥхьаӡарала иаҳа ирацәоуп Аҟәа ақалақьи Гагреи Гәдоуҭеи рраионқәа рҟны Ашколхәыцқәа ролимпиадаҿы аиааира ргеит 23-ҩык аҵаҩцәа, 18-ҩык араӡны медалқәа ранашьахеит, 27-ҩык аџьаз медалқәа ранашьахеит. Иазхаша абаллқәа змауз, аха апрофильтә маҭәаркәа рзы адыррақәа рыҩаӡара ҳаракы аазырԥшыз 101-ҩык аолимпиада алахәылацәа актәи акурс рахыԥхьаӡаларазы абжьгара ҟаҵоуп. Ашколхәыцқәа ролимпиада «Аҳаракырахь амҩа – 2026» аихшьаалақәа рыла ҳтәыла ашколқәа роушьҭымҭацәа 169-ҩык адкыларатә ԥышәарақәа рыда Аԥснытәи аҳәынҭқарратә университет актәи акурс иахыԥхьаӡалоуп», - лҳәеит ААУ адкыларатә комиссиа аҭакзыԥхықәу амаӡаныҟәгаҩ Инга Арӡынба.

Аԥснытәи ашколхәыцқәа

Аԥснытәи ашколхәыцқәа Подмосковие Примаков ихьӡ зху агимназиаҿы аԥхынтәи аматематикатә интенсивтә курсқәа ирхысуеит.

Агәыԥ аҿы иҟоуп 18-ҩык Аҟәа, Тҟәарчал, Очамчыра, Гәдоуҭа, Гагра

Ахшыҩҵарра аизырҳаразы

рҟынтәи 5-6 акласскәа рҵаҩцәа ҳәа аанацҳауеит Аҵара аминистрра. Дара аҭҵаарадырреи аԥсшьареи еидызкыло ҩымчыбжьтәи акурсқәа ирхысуеит. Аҵара анхдыркәшалак, аҵаҩцәа зегьы изхысыз адыррақәа шьақәырӷәӷәо аршаҳаҭгақәа роуеит.

Шәаԥхьа зегь раԥхьа
apsnygazeta@mail.ru

Аԥсадгьыл иазхьаауаз аҵеи ду

Омар Беигәаа диижьҭеи 125 ш. аҵра иазкны

Аҳәаанырцәтәи аҧсуаа иналукааша рхаҭарнак, аҵарауаҩ, арккаҩы, аҭоурыхҭҵааҩ, аетнограф, абызшәадырҩы, ашәҟәыҩҩы, анцьныр, апатриот ду Омар Бирам-иҧа Беигәаа (1901–2001) диижьҭеи 125 шықәса ҵит.

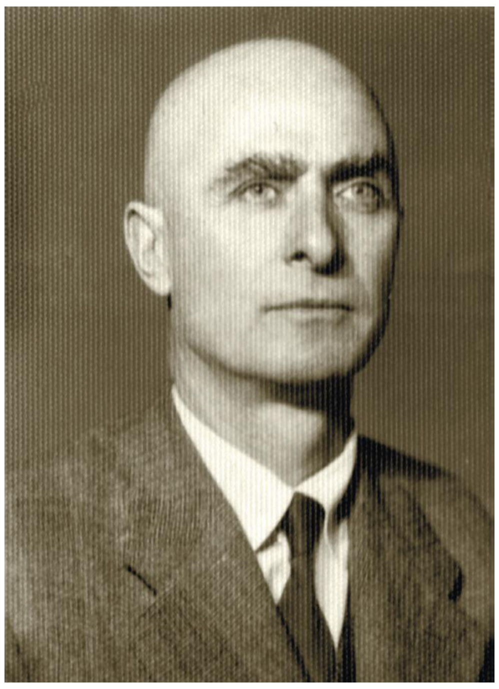

О. Беигәаа диит 1901 ш. Ҭыркәтәыла, Диузџье араион Ҳаџьы Сулеиманбеи ақыҭан. Иаб Бирам азеижәтәи ашәышықәсазы Аҧснынтә, Аҟәа иазааигәаз Абжьаҟәа ақыҭантә ихдырҵәаз дреиуан. Ихаҭа алицеи аҟны иҵара аныхиркәша Сҭампылтәи абна нхамҩа иреиҳау ашкол далгеит (1930). Ианашьоуп «Ахьӡ-Аҧша» аорден актәи аҩаӡареи Д.И. Гәлиа ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиеи.

XX ашәышықәса актәи азыбжазы Ҭыркәтәылан ахатәы бызшәа, амилаҭтә культура реиқәырхареи рырҿиареи рзы аҭагылазаашьақәа шыманшәаламызгы, ицәырҵуан Аҧсуара ахьчара иазыҳаҵҳаҵоз аӡәыкҩыџьак аҵара дуқәа змаз аҧсуа интеллигентцәа. Убарҭ дреиуан О. Беигәаа.

Омар раҧхьатәи аҩыра (анбан) ихы иаирхәон 1928 шықәсанӡа, аҭыркәа ҩыра алаҭин графикахь иаргаанӡа. Нас иара алаҭин ҩыра ихы иархәаны алфавит ҿыц ҟаиҵеит, уи акәын ихы иаирхәозгьы. Дышнеи-шнеиуаз Аҧсны рхы иадырхәоз, аурыс графика шьаҭас измаз анбангьы иҵеит.

XX ашәышықәса аҽеиҩшамҭа инаркны Ҭыркәтәылан аполитикатә ҭагылазаашьа акыр еиҧхеит, ашьхаруаа кавказтәи акультруатә хеидкылақәа маҷымкәа еиҿыркааны иалагеит, напы адыркит (ҭыркәшәала акәзаргьы) агазеҭқәеи, ажурналқәеи, еиуеиҧшым ашәҟәқәеи рҭыжьра.

О. Беигәаа иҧсы ахьынӡаҭаз игәы иҵхоз рацәан, абасгьы иҳәон иара: «…Аҧсыуара ашьақәырхаразы иыҟаҵатәыу раҧхьа иыгылау ауыс џьара рҿеизгара ауп. Жәларык рҿеизганы реикәатәара тәым тәыланк аҿы иақәыиҭхаом. Уыи атәымтәылан зхатәыу ажәлар дыу ирадраӡаом…». (Беигәаа Омар: «Сара саҧсыуарала ауп сыҧсабара злахаау». Автобиографиатә очерк…).

Абызшәа азҵаарақәа рҟны мацара даанымгылеит О. Беигәаа; иара иеиликааун абызшәа ишамадоу, ишаҵаҵәаахыу аҧсуаа ажәытәӡатәи рҭоурыхи рмифологиеи.

О. Беигәаа жәашықәсала инапы злакыз аҭҵаарадырратә усура алҵшәақәа ипоезиа иаанымҧшыр залшомызт. Шамахамзар исахьаркыратә ҧҵамҭақәа зегьы ҩуп аҧсышәала (иҟоуп ҭыркәшәала иҩу жәеинраалақәакгьы). Иахьа уажәраанӡагьы иажәеинраалақәа зегьы ҭыжьӡам. Аҧхьаҩцәа аӡәырҩы ирдыруагьы, дара рҟынӡа рнеишьа амҩа уамашәа иубаратәы иҟоуп. Ишдыру еиҧш, Омар еснагь дзызхьаауаз иҧсадгьыл Аҧсни иареи раҧхьаӡакәны еиниеит 1975 шықәсазы. Убри нахыс Аҧснытәи амилаҭтә интеллигенциа рхаҭарнакцәа аӡәырҩи иареи лассы-лассы ашәҟәқәа рыбжьысуа иалагеит. Аҧсныҟа иааишьҭуаз ишәҟәқәа рҟны ианиҵон иажәеинраалақәакгьы. Уаанӡагьы (1960-тәи ашықәсқәа рынҵәамҭазы) акык-ҩбак иҩымҭақәа Аҧснынӡагьы иаахьан. Иҩымҭақәа изныкымкәа ирнырҵеит ажурналқәа: «Алашара», «Аҟәа – Сухум»; агазеҭқәа: «Аидгылара», «Еҵәаџьаа» убас егьырҭгьы. Апоет иажәеинраалақәа акыр кьыҧхьын «Аҧсуа поезиа антологиа. XX ашәышықәса» аҟны (Аҟәа – Москва, 2001; 2-тәи аҭыжьра — 2009). 1990 ш. Аҟәа иҭыҵит О. Беигәаа раҧхьатәи иажәеинраалақәа реизга «Асҭампылтәи аҧсыуа бжьы» (иеиқәдыршәеит В. Агрба, Р. Агәажәба, Џь. Аҳәба, В. Аҵнариа; аҧхьажәа лҩит Н. З. Ҭарҧҳа). 2006 ш. Аҟәа И. Р. Марыхәба иеиқәыршәаны, аҧхьажәагьы аҵҵаны иҭижьит ашәҟәы «Омар Бигәаа Аҧсныҟа иааишьҭыз иҧсҭынхатә шәыҟәқәа (XX ашәышықәса 70–80-тәи ашықәсқәа рзы)».

Апоет ажәеинраалақәа иҩуан 15–16 шықәса анихыҵуаз инаркны. Уи иҩымҭақәа рҟны иуҧылаӡом аидеологиа згәылжжуа ацәаҳәақәа. Уи идиологиас имаз Аҧсуара заҵәык акәын.

Урҭ рҟынгьы апоет ихы иаирхәоит ажәаҧҟақәа, егьырҭ ицәаҳәақәа жәпакы афористикатә ҟазшьа рымоуп. Иажәеинраалақәак рҟны инарҭбааны ахархәара амоуп Абрыскьыл ихаҿсахьа.

Арҿиаҩы аҧхьаӡа инаргыланы игәы иҵхоз аҧсадгьыли, ажәлари, Аҧсуареи, ахатәы бызшәеи реиқәырхара акәын, иҧсҭазаарагьы урҭ ирзикит.

О. Беигәаа иусумҭақәеи, исахьаркыратә ҩымҭақәеи, Аҧсныҟа иааишьҭхьаз асалам шәҟәқәеи, егьырҭ иҭҵаамҭақәеи еидызкыло хәшәҟәык еизганы 2021 шықәсазы «Иҩымҭақәа» ҭнажьит Д.И. Гәлиа ихьӡ зху Аҧсуаҭҵаара аинститут (аредактор хадас дрымоуп афилологиатә ҭҵаарадыррақәа рдоктор Виач. Бигәаа).

Омар Беигәаа иҧсҭазаара далҵит 2001 шықәсазы, анышә дамадоуп Сҭампыл.

В. Ажәанба

Жәашықәса раҧхьа

Зыхьӡ еицамкуа ажәаразаҩы

Аҳәаанырцәтәи аҧсуаа иналукааша рхаҭарнакцәа ируаӡәку аҭҵааҩы, апоет, ауаажәларратә усзуҩы, «Ахьӡ-Аҧша» аорден актәи аҩаӡара занашьаз Омар Бирам-иҧа Беигәаа диижьҭеи 115 шықәса аҵра азгәаҭара аиҿкааразы иаҧҵаз аҳәынҭқарратә комиссиа анапхгарала аусмҩаҧгатәқәа азгәаҭан даниз амш – ииуль 1 азы.

Ашьыбжьышьҭахь сасгьы-ҧшәымагьы рҿеибаркны Аҧсадгьыл ахь архынҳәразы Аҧсны аҳәынҭқарратә еилакы ахьыҟоу ашҟа имҩахыҵит. Ашҭа ҭырҭәааны реизара азкын О. Беигәаа ибаҟа аартра.

Уахь инеит аиубилеитә усмҩаҧгатәқәа реиҿкааразы аҳәынҭқарратә комиссиеи Ҭыркәтәылатәи аҧсуа культуратә хеидкылақәа Рфедерациеи рхаҭарнакцәа, О. Беигәаа иусумҭақәа реизгаҩ, рыҭцааҩы М. Папаҧҳа, аҧсуа интеллигенциа, ҳџьынџьуаа, Аҧснытәи Абеигәаақәа риешьара.

О. Беигәаа ихьӡ анаунагӡатәра иадҳәалаз аусмҩаҧгатә аалыртит Аҧсадгьыл ахь архынҳәразы Аҧсны аҳәынҭқарратә еилакы ахантәаҩы ихаҭыҧуаҩ Гә. Џьыкырба. Дагьазаатгылеит Ҭыркәтәылатәи аҧсуа диаспореи урҭ рҭоурыхтә ҧсадгьыли реимадара аусқәа рҟны О. Беигәаа иааникылоз аҭыҧ. Анаҩс О. Беигәаа ибаҟа иахаршәыз ацаха шкәакәа ахырхит Аҳәынҭеилакы ахантәааҩы В. Ҳаразиеи М. Папа-ҧҳаи.

Абаҟа аартра иазкыз аусмҩаҧгатә аҟны икәгылаз, О. Беигәаа иҭынха зегьы аизгареи, аикәырхареи, аҭҵаареи, акьыҧхьреи, аларҵәареи аҭакҧхықәра ду шацу ҳасаб азуны, ҳаҧхьаҟагьы инагӡатәу аусқәа ирылацәажәеит.

О. Беигәаа ибаҟа аартрала, зегьы лабҿаба иаабоит аҳәаанырцәтәи аҧсуааи рҭоурыхтә ҧсадгьыли еиҟәыҭхашьа шрымам.

Абарҭқәа ракәын абаҟа аартраан икәгылаз Р. Гәажәба, М. Папаҧҳа уҳәа рыкәгылара ҵакыс иамаз. Апоет Б. Барцыц даҧхьеит О. Беигәаа изкны илҩыз ажәеинраалақәа рцикл аҟнытә ацыҧҵәаха, иара убас ажәеинраала даҧхьеит зыҧсадгьыл ахь ихынҳәхьоу М. Аҭрышба иҧҳа - ҧшьышықәса зхыҵуа И. Аҭрышҧҳа. Аешьара Абеигәаақәа зегьы рыхьӡала аусмҩаҧгатә еиҿызкааз, иахаҭгылаз зегьы иҭабуп ҳәа реиҳәеит Москва инхо, аус зуа аҵарауаҩ, афилологиатә ҭҵаарадыррақәа рдоктор Виач. Бигәаа. Абасала ихыркәшан абаҟа аартра иазкыз аусмҩаҧгатә.

Аҧсадгьыл ахь архынҳәразы Аҳәынҭеилакы ашҭаҿы еиҿкаан Омар Беигәаа иҧсҭазаара адаҟьақәа аазырҧшуа афотосахьақәа рцәыргақәҵа. Аусмҩаҧгатә иалахәыз ирызшан Аҳәынҭеилакы иҭнажьыз ажурнал «Аҧсадгьыл агәеисыбжь».

* * *

Омар Беигәаа диижьҭеи 115 шықәса аҵра аҳаҭыр азы ииуль 1 азы иазҧхьагәаҭаз аиубилеитә усмҩаҧгатәқәа ирыцҵан С.И. Ҷанба ихьӡ зху Аҧсуа ҳәынҭқарратә драматә театр аҟны.

Аиубилеи ахьазгәарҭоз Аҧсуа театр ахь инеит Аҧсны анапхгара, Аҧсны Жәлар Реизара адепутатцәа, аҵаратәи, аҭҵаарадырратәи, акультуратәи усҳәарҭақәа рнапхгаҩцәа, аҧсуа интеллигенциа, акультуреи аҟазареи русзуҩцәа, зыҧсадгьыл ахь ихынҳәхьоу ҳџьынџьуаа рхаҭарнакцәа, Беигәаа риешьара, урҭ руацәа-рҭынхацәа.

Асахьаҿы: Омар Беигәаа – Д. И. Гәлиа илитература-мемориалтә музеи аҟны. Аҟәа, 1975 ш.

Омар Беигәаа диижьҭеи 115 шықәса аҵра аиубилеи азгәаҭара хацыркын Аҧснытәи аҳәынҭқарратә хортә капелла инанагӡаз Аҧсны Аҳәынҭқарра Агимн ала. Анаҩс икәгылеит Аҧсадгьыл ахь архынҳәразы Аҧснытәи аҳәынҭеилакы ахантәааҩы Вадим Ҳаразиа, Ҭыркәтәылатәи Аҧсуа Федерациа ахантәааҩы Аҳмеҭ Ҳапаҭ, Аҧсны Ахада иабжьгаҩ Владимир Занҭариа.

Аҧснытәи ӡеаҧсазтәыз жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи рансамбль инанагӡеит аҧсуа ашәа «Оураашьеи» жәлар рыкәашареи.

Аҵыхәтәан идырбан аҵарауаҩ ҿа, О. Беигәаа ихьӡ зху аҳәааныруцәтәи аҧсуаа рҭоурых амузеи аиҳабы Џьамбул Инџьгиа иизирхиаз адокументтә фильм «Ауыбла игәҭыха».

В. Баалоу (2016)

Омар БЕИГӘАА

Аԥсны , Аԥсны!

Сыиахьагьы уа уыла иҭәны
Иыиыст, Аҧсны!
Еихсыҕьра зқәым умцаны
Сара усыҕрауп, Аҧсны!
Уымбадара сзычҳауам,
Уыгәхьаасгаӡеит, Аҧсны!
Ных, шьҭа сыблааит уымцала,
Уысзычҳахуам, Аҧсны!

Хаҭа заҵәык адәы сықәуп,
Уыла сҭәы, сыуцәыхара,
Уыда хәыцырҭак змау ауаа
Са сырцәыхара.
Уыда хәцырҭак змам
Саҧсыуаагьы сцәыхара.
Адәы сықәуп сбылуа,
Абзанҕьара сцәыхара!

Ари амҩасшьи хареи
Арс ҳабанӡа еибаркәрлаша!
Ҳанцәа ҳазшаз – иазымхои –
Цәгьы мчы абанӡа халаша?
Тәылеи жәлареи абарсӡа
Иабанӡа еизынхьылаша?
Ма сҭәыла уҿы сыҧсында,
Ма суызхьаауа сыбзазааит!
Уара убара сҧеиҧшымзар
Сышузхьаауа сыбзазааит!
Уара ухашҭра сзыгәыҕьуам,
Уысхамышҭырц сыбзазааит!
Уыгәхьаа иага саблыргьы, саблааит,
Уымца салазааит!

Хашҭрауп цәызрас иҟаӡау,
Наӡаӡа сгәы уҭазарауп.
Гәы ҭазара бжа ниарауп, сгәы уҭаз,
Уысцәымӡызарауп.
Мчыла ҳаимырхт, ҳаибатәыуп,
Ҳзышьҭа заҵәыу еибаиыухрауп,
Ҳанцәа ҳазшаз иаҧыиҵеит:
“Аибаиыура еишьҭазароуп.”

Уымца харҧны уысшәында
Ных сҳәарымызт, Аҧсны!
Уымца гәаҕьны усыҕразааит,
Сгәыҕра ҧымҵәааит, Аҧсны!
Мамау, мамау, сгәыҕра ҧҵәам,
Зны ҳаибаиыухп, Аҧсны!
Ҳаиниахп, аха уаанӡагьы
Уышҧа сычҳарыи, Аҧсны?

Зны иысҭахыу бзазарауп,
Сыла уабахрымеишь ҳәа.
Зынгьы ҧсрауп иысҭахыу,
Сыҧсы уабахрымеишь ҳәа!
Абарҭ аҩба рыуакы
Ауыҟамлахра зны ҳәа,
Сгәыҕуа сныҟәаоит, ҳаибаиыухп,
Иабацарыи зны ҳәа.

Аԥсшәа

Аҧсышәа аиҧшы бызшәа кәаза
Дгьылтәылангьы ианым.
Уыи наӡаны иыздыруа
Изаламҳәара ҟаларым.
Иалаичаҧаз ажәацкгьы
Иазҟазау изы тәымхарым,
Имаҳацзаргьы иыниаҳалакь
Изымдыркәа даанхарым.

Аҧсыуа жәлар атәым тәылақәа
Иыҧсаҟьаны ирылаҧсауп,
Еишьеи еижьреи зеибамбауа,
Иеизынхьыуа иеизрыцҳауп,
Тәым ажәала раҧсшәақәа
Еицәыхазхар ирыцҳауп…

Гәреибагареи, еицхыраареи,
Еибааӡареи рыбжьалааит,
Даусы ртәылеи рхатәышәеи
Рықәиҭзаара раӡалааит!
Даусы ртәыла алахьынҵа дара
Ичаҧао игәырҕьалааит,
Еизгәакьара дыу рыбжьалааит,
Ҧсы еизыцәгьара рыбжьамлааит!

Агәылацәа жәларқәа мау
Ахараагьы ирыхәалааит,
Аицгәырҕьара гәы еизыбылра
Шахҿыиаауа рхамышҭлааит!
Ныҳәаҿаны абрыи шаҳҿакыу
Тәымгьы ҩнатәгьы ихарҵалааит:
“Аҧсыуаагьы ираҕацәамгьы
Аҵәыуара рҧеиҧшымхааит!”

Аҧшәма хәыҷы

Аҧсуаҭҵас ааӡара иацхраауеит

Алиса Гәажәаҧҳа

Аҧсуаа ражәа иалаҭаны ирҳәоит «Ацгәы аҧа аҳәынаҧ акуеит» ҳәа. Ари ажәаҧҟа аҭакы ҭбааупи, ацгәи аҳәынаҧи рымала ракәӡам изызку, уи аҿырҧшы ухьанарҧшуеит дызусҭзаалак иеиҳабацәа зҿу аус шырҿиҭцаауа, ишрымидо ахь.

Аиашазы, ахәыҷы дшыхәыҷу инаркны иҭаацәара аҟны иибо, иаҳауа шьҭикаауеит. Уи иани иаби рыхныҟәгашьа, рыбзазашьа дагәыланамхаларц залшом.

Аишьцәа Арсоу, Арноу, раҳәшьа Нара Гәажәаа Аҟәа ақалақь аҟны иит, инхоит. Арсоу ихыҵуеит 11 шықәса, Арноу – 10, Нара – 8. Урҭ аҵара рҵоит Ефрем Ешба ихьӡ зху Аҟәатәи ахәбатәи абжьаратә школ аҟны. Арсоу аҵара инамаданы, дныҟәоит адаул асра аҵарахьы, иара убас абокс ахь. Арноу 5 ҳәа, даара ибзианы ихиркәшеит ахәбатәи акласс, англыз бызшәа бзианы ицааиуеит, ҷыдала иҽазыҟаиҵоит. Нара – аматематика аҿы лыҽеҧылшәоит. Шьоукы уи гәхьаасгьы ирымам, аха рыхҩык рхатәы бызшәа бзианы ирдыруеит, аҧсышәала ихәыцуеит, рбызшәа ахархәара арҭоит, аҭаацәараҿгьы излеицәажәо, аҧыжәара змоу, аҧсуа бызшәа ауп. Иҟоуп уаҩ дзеигәырҕьаша даҽа хҭыскгьы. Уи – ақыҭа иахьадҳәалоу, агәбылра ахьрымоу ауп. Рабшьҭра рҵьынҵь ахь – Хәаҧҟа ацара Арсоуи, Арноуи, Нареи рзы еиҳау ныҳәа ыҟам. Еснагь гәҭыхас ирымоу Хәаҧҟа ацара ауп. Хәаҧҟа шәаҳгоит ҳәа ианургәыҕ, урҭ рхымҩаҧгашьа шыбзиоугьы, еиҳагьы аиҕьтәра иацклаҧшуеит.

Арсоу даара Хәаҧ аҟазаара шиҭахугьы, уахь ацара анбааиуеи ҳәа амшқәа шиҧхьаӡогьы, абокс ахь аҽазыҟаҭцарақәа ирыхҟьаны аҧхынтәи аҧсшьарамшқәа рзы инеиҧынкыланы уа даангылартә аҭагылазаашьа имам. Аха мчыбжьык ахьтә ҩымш-хымш, данҭацәу ақыҭахь аанҿасра дцоит. Уа даннеиуагьы баша дтәом, ақыҭа ҧсҭазаара ихы алаирхәуеит, илшо ала дыцхыраауеит, аанда ахьдырҽеиуа аҭәҩан ааигоит, аҭәымҕ риҭоит, цьара ажьаҳәа, арыҭәа уҳәа маҭәахәык рҭаххар ахьышәҭҳәа ирызнеигоит. Хаҭала, Арноу сынтәа аҧхын ашкол ишоурыжьыз еиҧш ианду Наала лахь Хәаҧҟа дцеит, аҧсшьара мшқәа нҵәаанӡа Аҟәаҟа схынҳәуам иҳәеит. Аамҭа кьаҿк ала Арноу ақыҭа ҧсҭазаара дашьцылеит, дагәыланахалеит, агәбылра икит, иани иаби аннеиуа Аҟәаҟа дыргар ҳәа дацәшәаны, – заа ианду дрымгартә дазыҟаиҵо аҟынӡа.

«Сара исызҳар ақыҭахь нхара схынҳәуеит, ақалақь аҿы аиҳа ара ибзиоуп, аҳауа цқьоуп, аӡыхь ааигәоуп, абаҳча ссир ыҟоуп, ақыҭанхамҩа иадҳәалоу аусқәа рынагӡара сгәаҧхоит, аинтерес сзаҭоуп, сацәаашьаӡом. Хаҭала, бзиа избоит аиха хәыҷы ала амҿы анҧысҟо, цьара лабак анысцәуа», – иҳәоит Арноу уаниҿцәажәо.

Арноу ашьыжь асааҭ ааба рзы дҿыхоит, нас изыҧшу аҳәаракәа бжьба абаҳчахь иҭеиҵоит. Хазы иалкааны имоуп алахь аҟны ишкәакәаны агәы асахьа змоу.

Сара Арноу «Аҧсуа нхаҩ хәыҷы» ҳәа ахьӡ исҭеит. Уи шамахамазар усда дтәаны дубом. «Ашьыжь уцәала», – ҳәа иоуҳәаргьы маҧ, «нанду» слыцхраароуп ҳәа аҭак уиҭоит.

Иара дхәыҷны, ақыҭа игәы даара иазыбылуа, дагьаманшәаланы данааба, «уара иутәуп ари анхара, агәараҭа, ара уаҧшәымоуп», – ҳәа иаххәеит ахәыҷы. Уи нахыс еиҳагьы дцыхцыхуа азҿлымҳара аирҧшуа далагеит.

Иаауа-иаххәо зегь рҟны адунаӡа иеиҧш дыҧхьаӡаны ҳиазҵаауа ҳалагеит.

Ааигәа, ахәсхәа аҵхра саналага, «ара саргьы сшынхо бхабмырштҭын, схәы ааныжь», – иҳәеит Арноу дыччо. Уи рынхараҿы ак рыгхар ҳәа дшәоит. Ашҭа шаҭыла арҧшӡараҿы Арсоуи Арноуи ирыбзоуроу рацәоуп. Урҭ аҳәаракәа ирымфарц азы араса махәқәа рыла иҧшӡаны икәдыршеит.

Ахәыҷқәа зегьы, ҳәарада, бзиа ирбоит аҧстәқәа, араҳә-ашәахә дара ирызҿлымҳауп, ала, ацгәы зынӡа ирҿыҧсааует.

Арсоу алаҳәарала иҧшааит аласба хәыҷы, уи Арноу дахылаҧшырц, нас иаяазҳалак ашҭагәара ахьчарц Хәаҧҟа изнаагеит. Аласба Цьекс ҳәа ахьӡ аиҭеит Арсоу. Ахәыҷқәа реиҧш аҭаацәара зегь бзиа иаабоит, ҳашьцылеит Цьекс. Абасала, Цьексгьы хҭаацәара иахәҭакхеит.

Ақыҭа агәбылра, абзиабара уи уалааӡамзар иузышьҭкааӡом. Иахьеи уахеи иубо, узлагылоу ауп згәыблра уоуа. Еиҳарак ушхәыҷу ақыҭа уанадҧхьалахалак, иузцәырҵуеит агәбылра, уалашьцылоит, иагьузааныжьӡом. Аиашазы, Аҧсуара аҧсы ахьҭоу аҧсуа қыҭа аҟны ауп, ақыҭаҿы иааукәыршаны иҟоу, узлагылоу зегь Аҧсуароуп, аҧсуа-цәа рыҟәнуп. Еиҕьу иҟоузеи аҧсуа иашҭаҟны забшьҭра иацызҵо Арноу хәыҷ иеиҧш иҟоу аҧсуа нхаҩ хәыҷы данхандеиуа. Гәеизҳарас иҟоу зегьы иреиҳауп аҧсуаҵасла, аҧсуа ибзазашьа аҿиара азҭо абиҧара ҿа ангыло. Усҟан имыӡӡеит, еиқәхоит Аҧсуара, аҧсуа қыҭа, аҧсуа́ ихәышҭаара.

Наӡаӡа аҭоурых иазааанхо

(Алгарҭа)

Ҿамҩак налбааидон еиҧш, хәҩык ақырҭқәа ааикәшеит. Абҵьар шимамызгьы, махәҿала дракәаҧеит, иҽеримҭа́рц, аха уеизгьы Гулик инапқәа ишьҭахьҟа иҿарҳәеит, ишьапқәа хтны раҧхьа днадыргылеит. Нас, ақырҭцәа рахь излакылсуа амҩа дирбарц идырҵеит. Гулик амҩа шәсырбоит ҳәа раҳәаны, Цугуровка хыхь ихеигалеит. Иҟалап Гулик усҟан гәыҕрак имазҭгьы иҩызцәа аӡәы иҧсы даҧшәмахап ҳәа… Иҟалап уажәымзар-уажәы дызлаз акоманда аҟынтә аибашьцәа дҿазҳәаз ақырҭцәа рҳәынҷоит ҳәа дыҧшызҭгьы… Уаҟа «Хрустальныи завод» ҳәа изышьҭаз аҭыҧаҿы даннарга, ддыргәаҟуа иалагеит… Цугуровка ахәы зегьы Гулик Жьиба ибжьы ықәыҩуан: – Сара Гулик Жьиба соуп, «Золотои берег» сынхон…Илшонаҵы дааҟәымҵӡакәан абри еиҭеиҳәон. Аҧсра абла дыштаҧшуазгьы аӡәгьы димҭиит, иҧсадгьылгьы имҧсахӡеит. Шәарак ихы-иҿы ианумбаало, иихәац еиҭахәо аҧсра даҧылеит…

Аҧсуаа ражәаҧҟа «Абнагьы алымҳа амоуп» рымҳәои, Гуликгьы ихьӡи ижәлеи зеиҭеиҳәоз, акы деиҭанаҳәаап, аӡәы иаҳап, аӡәы игәалашәап ҳәа акәзаарын. Еибгаз баҩык иламкәа, аҵыркант ала ирҟәаҟәаз, иҧсы ахәага шҭаз икнарҳаз, ибжьы цқьа игәы еисуанаҵы аиҩхаақәа ирныҩуан. Иҧсы анихыҵ акыраамҭагьы Цугуровка дыкнаҳан. Ақырҭцәа уаҳа ихынҳәуам згәахәыз, уи ахәы аҟны имҩаҧысуаз иалаҧшыз аерман (аҭыҧантәи) анышә дамеидеит. Гулик ибжьы «Сара Гулик Жьиба соуп…» ҳәа ииҳәоз аерман ихьӡи ижәлеи ашәҟәы ианиҵеит, убри ила иҧсыбаҩ ҧшаахеит. Арҭҟәацгақәа ақырҭцәа иахькарыжьуаз аҟнытә иҭжааз ажракәа рацәаан, ҿыц аҧҟара ҟаиҵар дацәшәеит, убарҭ руак аҟны анышә дамеидеит, дацәымҩашьартә аҭыҧ алкааны. 52 мшы ҵхьан Гулик дахьжыз анеилыркаауаз.

Жьиба Гулик Назбеи-иҧа аҭыхәтәан рашәарамза анҵәамҭазы аҩны дыҟан. Данааи иеибашьратә шәыра аканфеҭқәа, иара убас ахамыхаақәа рацәаны ишәыра иаатигеит. Иашьа иҷкәын Дауҭ, Кәыта ҳәа изышьҭаз, инаииҭан, ҧыҭрак диахәмрит. Нас даагәыдикылан, ашҭа дынҭыҵит. Ифатә-ижәтә иҽеибыҭан, иҩызцәа згоз амашьынахь иҿанынеиҳоз, Кәыта хәыҷы иахь даахьаҳәын, деиҭаааигәыдиҳәҳәалан, – Кәыта сухоумырштҭын… – иҳәеит.

– Гулик, – лҳәеит иан Ламара, – аламала узидыххыломызт, алахшақәа ддырбаандаҩит абҵьар инапаҿы ианикымыз… Есышықәса иаби сареи ҳаргон иҧсы ахьихырхыз аҭыҧ ахь, аха шьҭа ҳажәит, уахь ацара ҳалшаӡом. Сгәы ҧжәоит, сылаҕырӡқәагьы аазго, иӡбахә ахьҳәам, зныкгьы аҧсуа телехәаҧшрала даҳдмырбеит. Зны-зынла иҭахашьеи иӡбахә ахьҳәами санрызхәыцуа, сгәы кылжәаны исыхьуеит… Аӡәыр азхәыцхьоума зыхшара рыӡбахә ишазыҧшыз ирымбакәан, ирмаҳакәан шаҟаҩы рынарцәмҩахь ицахьоу?! Ҳара анацәа зыҷкәынцәа цәгьаҧсышьа зыҭаны иршьыз еснагь ахьаа ду ҳаҭцоуп. Ҿынла ҳҭаацәа ҳанырбо ҿымҭӡакәа аамҭа ҳхаагоит. Гулик илымкаа аҧсҭазаара схы ахызбааууан, аҭх лашьца сара сзы игәырҭынчган, сыхчы лассы-лассы амра иасҭон…

– Ҳаҷкәынцәа ирыхцәажәар, иддырбар рыҧсы ҭалаӡом, аха избан ус изыҟала?..

– Цьоукы-цьоукы иааҟәымҵӡакәан рыхьӡқәа рҳәоит, адырраҭаракәа рзыркуеит… Иҭахаз аиҳараҩык дыдмырбаӡацт, уи анацәа ҳгәы кылзблааауа, инымҵәаӡо хьааууп.

Жьиба Гулик Назбеи-иҧа ишьҭа зниҵаз идгьыл гәакьа ахааназ ианымҵуа ианууп… Ашҭа иашьцәа рхәыҷқәа рыла иҭәуп… Афырхаҵа ихьӡ ҳаракуа иара дызхьымӡаз иусқәа еихаҳауа.

Жьиба Назбеии иҧшәма Ламареи рҧа иҭоурых ишазыҧшыз рыҧсҭазаара иалҵит. Жьиба Гулик Назбеи-иҧа дҭахеит 09.07.1993 ш. рзы… Джуп иқыҭа гәакьа Мгәыӡырхәа. Ианашьоуп «Агәымшәаразы» амедал. Иага аамҭа царгьы аҧсадгьыл зыхьчаз Афырхацәа ахааназ аҭоурых иазааанхоит.

Аҵарауаҩ, аҭоурыхдырҩы игәалашәараз

Жәлар рзинқәа дырзықәҧаҩын

Наира Сабекиа

1933 шықәса ииун 28 рзы диит аҵарауаҩ, аҭоурыхдырҩы Ермолаи Кьасыгә-иҧа Аҵьынцьал. Далгеит М.Горки ихьӡ зху Аҟәатәи апедагогикатә институт.

Аамҭақәак рзы аус иуан Тҟәарчал ақалақь апионерцәа Рыҩны анапхгаҩыс. Убри аамҭаз еилаигӡон Очамчыра араионтә газеҭ «Акоммунизм ахь» аҟны аусура. Иара убас, Тҟәарчал ашахта №2 аҟны аамҭаказы дшахтиорын.

Ермолаи Аҵьынцьал иҧсҭазааратә мҩа акыр илакьҭан, аамҭа изаанагоз амыҟәмабаракәа зегьы идикылон, дыриааиуан. Зегь реиҳа иҵьабаа рацәаны иадуп Аҧснытәи аҳәынҭқарратә музеи. Иара араҟа аус иуан, Ажәытәӡатәи, абжьаратә шәышықәсақәаеи рҭоурых аҟәша аиҳабыс. Имҩаҧигон анаукатә ҭҵааратә усураИагьыҟаиҵеит акрызҵазкуа алагала ду аҭҵаараҿы. Аҧсни Нхыҵ-Кавкази иныҟәаракәа ирызку иҩымҭақәа амузеи аҿы иҵәахуп, аекспозициақәа рҿы иҵәыргақәҵоуп. Иара дравторуп 1977 шықәсазы иҭыҵыз амузеи азы иҩу амҩақәҵага, аочерк кьаҿ.

Ермолаи Аҵьынцьал еснагь амилаҭ-хақәиҭратә қәҧара иалагылаз Аҧсны аҵеицәа рыгәҭа дгылан. Ижәлар, ибызшәа, иҭоурых дрызҿлымҳан.

Аҧсны Аҵьынцьтәылатә еибашьра ашьҭахь, 1995 шықәсазы дрыдыркылеит Д. Гәлиа ихьӡ зху Аҧсуаҭҵааратә институт аҟны анаукатә усзуҩык иаҳасабала, аҭоурых аҟәшаҿы. Инапы алакын абызшәадырра, Аҧсны аҳәынҭқарратәра аҭоурых, убас иҵегьы.

Асовет аамҭаз анаукатә журнал «Вестник древней истории» адаҟьақәа рҿы иркьыҧхьит еицырдыруа иара истатиа «О культе металла у абхазов». Убри алагьы иҟаиҵеит алагала ду аҧсуаҭҵаараҿы. Иара убас уи кьыҧхьын Италиа тезиск аҳасабала.

Ермолаи Аҵьынцьал дыруаӡәкуп Аҧсуа шәҟәы Москва, Аиҳабыра рышҟа ирышьҭыз 1979 шықәсазы знапы аҵазҩыз хҵарауаа. Рыгәҭа дгылан дымшәа-дмырҳа ҳхақәиҭратә қәҧара иалахәыз.

Ермолаи Аҵьынцьал Жәлар Реизара адепутатс дыҟан. Аҧсны анаукақәа Ракадемиа хаҭыр зқәу адоктор ҳәа ахьӡ ҳаракы ихҭан́. «Ахьӡ-Аҧша» аорден хҧатәи аҩаӡара ианашьоу.

Аҟазацәа рыӡрыжәыртаҿы

Зынӡа 16-ҩык

Александр Чачба-Шервашиӡе ихьӡ зху Аҟәатәи асахьаҭыхратә ҵараиурҭаҿы адипломтә усумҭақәа рыхьчеит.

«Иахьа иааҳарҧшуеит ахәыҷқәа ҧшьышықәса рыҩнуҵҟа академиатә зыҟаҵара иаҵанакуа астандарт, абжьаратәи апрофессионалтә ҵараиурҭа апринцип ала иахьынӡазыҟаҳҵаз, ираҳҭаз ааӡара, адырра, аестетикатә гьама, акультура, апластика уҳәа аҟазшьарбагақәа. Аҧышәара ду раҧхьаҟа ирзыҧшуп», — иҳәеит аҵараиурҭа адиректор, Аҧсны Жәлар рсахьаҭыхҩы Амиран Адлеиба. Зынӡа аҵараиурҭаҿы шәҩык рҟынӡа аҵаҩцәа ыҟоуп — аҿыханҵа аҟәша сынтәа иалгоит 11-ҩык астудентцәа, аҵәамаҭәа адизаин аҟәша — 5-ҩык. Адипломтә усумҭақәа напхгаҩцәас иамоуп Аҧсны еицырдыруа асахьаҭыхыҩцәа Нодар Ҵәыцьбеи Сиузанна Кәарҷиаҧҳеи ҳәа азгәеиҭеит Адлеиба. Аҟәатәи асахьаркыратә ҵараиурҭа — аҿыханҵатә ҟазара аганахьала аспециалистцәа аззырхио, Аҧсны иналукааша ҵараиурҭоуп. Аҵараиурҭа раҧхьатәи апрофессионалтә аҧсуа сахьаҭыхҩы Александр Чачба-Шервашиӡе ихьӡ ахуп.

Досу ишизыманшәалоу

Урыстәылантәи Аҧсныҟа ареис ҿыцқәа бжьалоит аҳаиреилахәыра Nordwind аҟынтә ҧхынгәымза 16 инаркны.

Аҳаирҧыррақәа зыбжьаҭцахо ақалақьқәа иреиуоуп Санкт-Петербург, Екатеринбург, Казан, Самара, Челиабинск, Уфа, Омск. Омски Аҟәеи рыбжьара аҳаирпланқәа мчыбжьык ахь зны имҩаслоит, егьырҭ ахырхарҭақәа рыла мчыбжьык ахь ҩынтә.

Убри аан, Nordwind Самара, Челиабинск, Улиановск, Чебоксар ақалақьқәа рҟынтәи Шәачаҟа аҳаиреимадаракәа аамҭала иаанакылоит. Урҭ ареисқәа рпассаҵьырцәа рбилеҭқәа рыхә архынҳәра, мамзаргьы Аҟәатәи аҳаирбаҕәазахь аҳаирҧыррақәа аиагара рабжьыргоит ҳәа азгәанаҭоит Nordwind. Аҳаиреилахәыраҿ ирҳәеит иара убас Москвантәии (Шереметиево аҳаирбаҕәаза) Нижни Новгороднтәи Аҟәаҟа есыҽнытәи ареисқәа шымҩаҧырго.

Иҿыцу ахырхарҭақәа

Ашәа аԥҵара мариазҭгьы...

Х-ҩык адуқәа риубилеи

Борис Қаҵьиа

Ҳазҭоу ашықәс беиоуп алитератураҿы, амузыкаҿы, аҟазараҿы зышьҭамҭа аанзыжьыз, досу рнапы злакыз аусқәа рҟны иналукааша арҿиаратә еихьӡара дуқәа аазырԥшыз ауаа нагақәа риубилеиқәа рыла.

Убарҭ рхыԥхьаӡараҿы иҟоуп еицырдыруа акомпозиторцәа, ашәаԥҵаҩцәа Ражден Гәымба, Кәасҭа Ченгелиа, абиԥарала иреиҵбу Оҭар Хәынҵариа.

Хрушьчов ихаан, «аԥсасира» ҳәа изышьҭаз аамҭаз, згараҟәҟәақәа ҿаҳәаз аԥсуа культура гарҵыртә аҭагылазаашьақәа ҟалеит. Алаҵара иазыԥшу аҵьықәреи жәлеиԥш, ҳкультура ахкқәа зегьы иаарыҵагылеит аԥсеивгара зауз, абаҩхатәра злаз аҿар.

Убарҭ дреиуоуп акомпозитор, ашәаԥҵаҩ Ражден Гәымба. Сынтәа диижьҭеи 100 шықәса ҵит. Уи иԥсҭазаареи ирҿиаратә мҩеи ирызкны инеиҵыхыз анҵамҭа ҳгазеҭ ианын, аиҭаҳәара ҳаиҭалагом. Минуҭк иадамхаргьы ҳхаҿы иааҳгап Баграт Шьынқәба иажәақәа ирылхны акомпозитор иаԥиҵаз игәыҭшьаагоу, илахьеиқәҵагоу, иара убри аамҭаз игәышьҭыхгаз ашәа «Сыԥшалас». Ражден Гәымба иаԥиҵаз ашәақәа адырҳәоит аҳәынҭқарратә ныҳәақәа раан, инарыгӡоит аконцертқәа рҟны, ҩыџьа ахьааидтәалогьы иааҵәырыргоит «Ԥаҵеиқәаҵәа Қәачала», «Бара боуми», ус шаҟа!

Ражден Гәымба раԥхьатәи аԥсуа профессионал композитор ҳәа дыԥхьаӡоуп, амилаҭтә композитортә школ ашьаҭаркыҩцәа дыруаӡәкуп. Имузыкатә ҵарадырра хациркит 1947 шықәсазы Аҟәатәи амузыкатә ҵараиурҭаҿы. Анаҩс иҵара иациҵеит Қарҭтәи, Москватәи аконсерваториақәа рҟны. Дахьыҟазаалак, дызҿызаалак рганахьала амузыкатә гәаҵԥыҳәара изҭоз, ирҿиаратә жәҩахыр зырҕәҕәоз ижәлар рфольклор, рфырхаҵаратә жәытә ашәақәа ракәын. Иара ибзоураны аӡра иаҿыз арҭ ашәақәа аԥсҭазаара ҿыц рыҭаны, асценахь ирхынҳәит.

Ражден Гәымба инапы иҵихит, мелодиа лыԥшаахла еилеисеит амилаҭтә культура иалачаԥахаз, ахьеиԥш ирылҷҷаауа амузыкатә рҿиамҭа шьахәқәа. Урҭ иреиуоуп: аопера «Абаҭаа Беслан», «Аԥсуа симфониа», «Аԥсуа раԥсодиа», акантата «Амҳаҵьыркәа», аораториақәа «Саҭбеи», «Нестор Лакоба», аувертиура «Агәырҕьара» уҳәа егьырҭгьы. Иара убриалагьы акомпозитор иаарԥшит аԥсуа музыкатә традициа ишалаӡо, ишацәтәымым, ишышьҭнахуа хыхь еиқәаҳаԥхьаӡаз академиатә форма дуқәа – асимфониа, аопера, аораториа.

Акомпозитор Гәдоуҭа араион инаркны хыԥхьаӡара рацәала жәлар рансамбльқәа еиҿикаахьан, акыршықәса жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи рансамбль дахагылан. Уи ажәлар «Гәымба ихор» ҳәа иашьҭан. Ақәгыларақәа ирзыԥшын ачаи ҿызхуаз, аҭаҭын зааӡоз, амхы зрашәоз, махәҿала ихандеиуаз. Ԥшатлакәҵас ақыҭақәа иаарылаҩуан «Гәымба ихор» аауеит ҳәа ажәабжь гәырҕьахә.

Абарҭқәа зегьы рзы ауп уи иаԥсаҵәҟьаны ихьӡ захҵоу Аԥснытәи аҳәынҭқарратә филармониа.

Ражден Гәымба имҩа даныланы амузыкатә ԥсҭазаарахь ишьаҿақәа реихгара даҿын акомпозитор, арҵаҩы, ауаажәларрнатә усзуҩ, аԥсуа профессионалтә музыкаҿы аӡәы диламҩашьо зхатә ҭыԥ аанызкылахьоу Кәасҭа Ченгелиа. Уигьы сынтәа диижьҭеи 95 шықәса ҵит.

Амузыкантцәа рабиԥарақәак рзы уи ашәақәа дравтор мацараны дыҟамызт, дара мҩақәызҭоз, амузыкатә ԥсҭазаара иагәылазхалоз, амаӡақәа реилзыркаауаз бжьагаҩын, рҵаҩын. Акыр шықәса инеиԥынкыланы рҵаҩыс аус иуан К.Ковач ихьӡ зху Аҟәатәи арҵаҩратә ҵараиурҭаҿы. Аԥсны ахы-аҵыхәа, ашәаҳәареи амузыкеи рахь абаҩхатәра здибалоз аҿар, ари аҵараиурҭа иадиԥхьалон, дагьырхылаԥшуан. Амузыкатә ҵараиурҭа аҵара аҟәша деиҳабын, иагьеиҿикааит апрофессионалтә школҵәҟьа, уи иааӡеит жәаҩыла анагӡаҩцәа, акомпозиторцәа. Иҵаҩцәа рхыԥхьаӡараҿы иҟоуп еицырдыруа акомпозиторцәа, адирижиорцәа, ашәаԥҵаҩцәа Аԥсны анҵыҵгьы ҳмузыкатә культура зырызгахьоу – Нодар Ҷанба, Вадим Ашәба, Анатоли Алҭеиба уҳәа аԥсуа музыкатә уаажәларра егьырҭ ахаҭарнакцәагьы.

Кәасҭа Ченгелиа имузыкатә рҿиамҭақәа ахреиԥш ирылыҳәҳәоит «Аԥсуа каприччио», 60-тәи ашықәсқәа ралагамҭазы иҵәырҵыз ари аԥҵамҭа ҳкультуратә ԥсҭазаара даҽа ҩаӡарак ахь ишьҭнахит.

Кәасҭа Ченгелиа иеиҿикааз, напхгарагь зиҭоз абыргцәа рансамбль «Нарҭаа», Асовет Еидгыла ашыкьымҭаз, «ирҿиоу асоциализм» аамҭа ҳанҭагылаз, 1974 ш. азы Венгриа имҩаԥысуаз жәлартә ансамбльқәа рфестиваль аԥхьахә хада– «Ахьтәы каԥкаԥ» аманы аҩныҟа ихынҳәит. Усҟан Европаа ршьапы иқәгыланы, рнапы азеинырҟьон… Ари иааира дуун! Аԥсны ҳәа тәыла хәыҷык шыҟоу дырдырра иазхәан.

Акомпозитор инысымҩаҿы аҭыԥ ҷыда аннакылоит Аԥсны жәлар Рҵьынҵьтәылатә еибашьра. Еиҿикааит ансамбль «Аиааира». Абҵьарс ишьҭихит ашәа. Уи иазыԥшын аҭабиа иҭатәаз, ахәра зауз ҳаибашьцәа. Аибашьра шцозгьы, ари аколлектив 100 инареиҳаны аконцертқәа мҩаԥыргеит. Иара ихаҭа иакәзар, аибашьреи апатриотизмреи ирызкны хынҩажәа инарыцны ашәақәа аԥиҵеит, аха урҭ зегьы иргәыцәуп ашәа «Аиааира»!

Абраҟа имҳәакәа ҳзавсуам, аибашьра ашьҭахь, Ажәанба имҩа, 9 аҟны акомпиутертә школ ҳәа аҵара ахьыддырҵоз курсқәак еиҿкаан. Кәасҭа Ченгелиа иқәра дшахыҳәҳәаахьазгьы даҽаӡәы димыҳәакәа, убри ашкол дҭаланы анотақәа акомпиутер ахь риагашьа ихала иҵаны изҭаху, иазхьаԥшуа ирзеиқәирхеит. Аригьы иҳанаҳәо рацәоуп.

Аиубилиарцәа дреиҵбын Оҭар Хәынҵариа. Иԥсы ҭазҭгьы 70 шықәса ихыҵуан. Ари акомпозитор илшеит аҩымаа, ахымаа, аҿарпын, абыкь, ачамгәыр, аԥхьарца – жәлар рарҳәагақәа ҳәа изышьҭоу рыбжьы асценахь, аԥсҭазаарахь архынҳәра. Амелодиақәа еилаҵаны, абжьы рхаҵаны, аки-аки еиԥырхагахо акәымкәа, зегьы хҭак еицҭадыршәуа аҟаҵара – баҩхатәра дууп. Уи далаҟан акомпозитор.

Оҭар Хәынҵариа иԥсы ахьынӡаҭаз иҭижьит амузыкатә дискқәа 15, иҩит 150 инареиҳаны ашәақәа. Убарҭ рхыԥхьаӡараҿы – «Афырхацәа рашәа», «Аҿар ргимн» уҳәа аԥсышәала ашәақәа назыгӡо ррепертуар иалалахьоу. Иԥсҭазаара далҵаанӡа дахьӡеит аԥсуа музыкатә инструментқәа ирызку ашәҟәы ахыркәшара.

Акомпозитор изы еиҳау ҳамҭа ыҟаӡам иаԥиҵаз арҿиамҭа иаразәазаҵәык итәны акәымкәа, ажәлар зегьы ирзеиԥшны ианыҟало.

Аԥсуа композитортә школ иналукааша ахаҭарнакцәа хҩык риубилеи иазкыз ахәылԥаз мҩаԥган ааигәа Аԥснытәи аҳәынҭфилармониаҿы. Уи аазыртыз амузыкаҭҵааҩ, Аԥсны акультура зҽаԥсазтәыз аусзуҩ Асида Царгәыш иаҭцылшьит иара афилармониа ахаҭагьы 85 шықәса шахыҵуа, насгьы «Ахьӡ дуқәа» рконцерт культуратә хҭыс бзиаңы ишыҟало. «Ражден Гәымба, Кәасҭа Ченгелиа, Оҭар Хәынцариа амилаҭтә профессионалтә ҟазара ашьақәгылараҿы хәызмаӡам алагаламҭа ҟарҵеит. Урҭ раԥҵамҭақәа классикахеит, аӡырҩцәа ҿырҳәала ирдырыуеит», – лҳәеит лара.

Аконцерттә программа рхы аладырхәт Аԥсны жәлар рартистка Роза Чамагәуа напхгара зылҭо ансамбль «Гәында», афилармониа асолистцәа Нана Черқьезиа, Альдона Ҵкәуа, Нугзар Какалиа, иара убас ансамбль «Анатрио».

Имҩаԥысит «Зегьызлоу»

Жәлар рырҿиара афестиваль

Раԥхьаӡатәи жәлар рҟазара афестиваль «Зегьызлоу» мҩаԥысит Гәдоуҭа Kate Park аҿы ииун28 рзы.

Афестиваль аиҿкааҩ Рамина Заде лажәақәа рыла, уи иалахәуп жәлар рашәақәа рхкынагӡаҩцәа, иара убас Аԥсны араионқәеи ақалақьқәеи рҟынтәи ахореографиатә, аинструменттә, авокалтә ансамбльқәагьы ҩажәа. Аконцерт хацыркхеит ажәлар рмилаҭтә цәашәҭатәы арбарала. Адизаинер Ҳамидан Цәеиԥҳа лызахымҭақәа, рнаҩс иҵәырҵит аԥсуа милаҭтә маҭәала еилаҳәаз ахәыҷқәа. Афестиваль аԥҟаракәа рыла, алахәылацәа алшара рымоуп аестрадатә шәақәа рынагӡарагьы, аха урҭ еиҭарҿыцу жәлар ирырҿиамҭақәазароуп. Аконцерт иаҭааит жәаҩыла ареспублика ауааԥсыреи асасцәеи. Анаҩстәи афестиваль амҩаԥгара азгәаҭоуп жьҭаарамзазы, аҳԥатәи — жәабранмзазы. Амҩаԥгаҩ — аԥсуа естрадатә шәаҳәаҩы Саида Габниаԥҳа.

Афестиваль акоммерциатә ҟазшьа амаӡам, раԥхьа иргыланы, иахьынӡазалшо ақыҭа иалҵыз аҿарацәа рколлективқәа ахалархәаразы алшара рыҭара ауп. Уи иалнаршоит аԥышәа аизҳара, рколлегацәа рырҿиара аилкаара, ахәаԥшцәа рыргәырҕьара ,– ҳәа азгәалҭеит Р. Заде

Самараа рыбзоурала

Гәдоуҭа аԥшаҳәа аиҭашьақәыргылара ҳдыркәшоит ԥхынгәымза 5 рзы.

Гәдоуҭа ақалақь аҿы 600 метра рҟынӡа иҟоу аԥшаҳәа аиҭашьақәыргыларазы аусуракәа ирылагеит лаҭарамза раԥхьатәи амшқәа рзы. Ари аамҭа иалагӡаны аргылаҩцәа ақәаршҩы мҩангагақәа шьаҭанкыла ирыԥсахит, ахаҳә ҿыц шьҭарҵеит, асцена шьақәдыргылеит, амфитеатрқәа ҩба дырҽеит, иара убас ахәыҷтәи аспорттәи ҭыԥқәа еиҿыркааит. Уажәы аусуцәа аҭакыраҿы аҭиаа еиҭархауеит, асқамкәа дыргылоит,– иҳәеит аиҭашьақәыргыларатә усуракәа напхгара рзызуа Сергеи Маношин. Аусуракәа рҟны рхы иадырхәон

аҳәааныԗцәтәи амаҭәахәқәа реиԥш аҭыԥантәиқәагьы: аидаракәа рыхәҭак Урыстәылантәи иааргеит, ахаҳәцәы ҟаиҵеит Гәдоуҭатәи аҭыжьҩы. Асқьала уажәазы еиҭашьақәдыргылом. Уи аҩбатәи аетап азы арҿыцра азԥхьагәаҭоуп. Уажәы, аспециалистцәа асқьала гәарҭоит, уи алҵшәақәа рыла апроект-харҵьынцатә документациа шьақәдыргылоит, анаҩс аремонттә усуракәа рыҿҳәара шьақәдырҕәҕәоит. Гәдоуҭа аԥшаҳәа арԥшӡаразы аԥара аларгалеит Самаратәи анаплакыҩцәа.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аԥсымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҭел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҭыӡҭыԥ: Аԥсны, Аҟәа ақ, Ажәанба имҩа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазеҭ адҵала иҩым астатиа ахә аредакциа иазшәаӡом. Агазеҭ ахә–20 мааҭ.